

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií



Diplomová práce

Monetární politika a její vliv na vývoj ekonomiky

Bc. Eliška Šimková, DiS.

© 2023 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Eliška Šimková, DiS.

Veřejná správa a regionální rozvoj – c.v. Litoměřice

Název práce

Monetární politika a její vliv na vývoj ekonomiky

Název anglicky

Monetary policy and its influence on economic development

Cíle práce

Cílem této práce je analyzovat monetární politiku a její vliv, který dopadá na vývoj ekonomiky České republiky, a také charakterizovat možnosti a nástroje České národní banky k regulaci ekonomiky. Dále bude popsáno a rozebráno využití těchto nástrojů a činností v praxi.

Metodika

Ke zpracování diplomové práce bude využita odborná literatura a internetové zdroje, zejména internetové stránky ČNB. Získané informace z prostudování dané literatury budou sloužit k analýze dat. Základními metodami, které budou při práci využity, jsou analýza a syntéza. Další metodou při práci bude komparace nastudovaných dat a skutečnosti.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

Česká národní banka, inflace, úroková míra, hrubý domácí produkt (HDP), monetární politika, nástroje monetární politiky, úrok, vývoj ekonomiky

Doporučené zdroje informací

- BRČÁK Josef, SEKERKA Bohuslav, SEVEROVÁ Lucie, STARÁ Dana: Makroekonomie. Makroekonomický přehled. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-831-0.
- HRNČÍŘ, Miroslav. Měnová teorie a politika. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2010. Eupress. ISBN 978-80-7408-033-3.
- KVIZDA, Martin. Centrální banka a národní hospodářství. Brno: Masarykova univerzita, 1998. ISBN 80-210-1942-5.
- REVENDA, Zbyněk. Centrální bankovníctví. 2., rozš. vyd. Praha: Management Press, 2001. ISBN 80-7261-051-1.
- REVENDA, Zbyněk. Centrální bankovníctví. 3., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011. ISBN 978-80-7261-230-7.
- REVENDA, Zbyněk. Peněžní ekonomie a bankovníctví. 6., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2015. ISBN 978-80-7261-279-6.
- ZEMAN, Václav a Martin SLEZÁK. Centrální bankovníctví a monetární politika: studijní text pro prezenční i kombinovanou formu studia. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2010. ISBN 978-80-214-4043-2.

Předběžný termín obhajoby

2021/22 LS – PEF

Vedoucí práce

Oldřich Ludwig Dittrich, MPH, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 2. 3. 2023

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 6. 3. 2023

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 27. 03. 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Monetární politika a její vliv na vývoj ekonomiky" jsem vypracoval(a) samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor(ka) uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31. 3. 2023

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala PhDr. Oldřichu Ludwigovi Dittrichovi, Ph.D. za cenné rady a odborné vedení při psaní této diplomové práce.

Monetární politika a její vliv na vývoj ekonomiky

Abstrakt

Tato diplomová práce je zaměřena na téma monetární politiky a její dopady na ekonomiku českého státu. První část práce, tedy část teoretická, se věnuje popisu pojmů hospodářská politika, jejích cílů, nástrojů a nositelů, dále monetární politice, jednotlivým typům monetární politiky, nástrojům, které centrální banka v rámci provádění měnové politiky využívá. Dalšími tématy jsou makroekonomické ukazatele, banky a bankovní soustava České republiky nebo také peníze a funkce peněz v ekonomice. V neposlední řadě se práce zabývá tématem eurozóny a vstupu České republiky do ní.

V praktické části je zaznamenán vývoj jednotlivých makroekonomických ukazatelů, ale také vývoj ekonomiky českého státu v uplynulých letech. Mimo jiné je v praktické části zpracován výstup z dotazníkového šetření na téma monetární politiky v českém systému z pohledu občanů.

Závěrečná část shrnuje dosažení stanovených cílů a vyhodnocení práce.

Klíčová slova: monetární politika, hospodářská politika, Česká národní banka, inflace, úroková míra, hrubý domácí produkt (HDP), nástroje monetární politiky, úrok, vývoj ekonomiky

Monetary policy and its influence on economic development

Abstract

This thesis is focused on the topic of monetary policy and its effects on the economy of the Czech state. The first part of the work, i.e. the theoretical part, is devoted to the description of the concepts of economic policy, its goals, instruments and bearers, as well as monetary policy, individual types of monetary policy, instruments used by the central bank in the implementation of monetary policy. Other topics are macroeconomic indicators, banks and the banking system of the Czech Republic or also money and the function of money in the economy. Last but not least, the work deals with the topic of the eurozone and the entry of the Czech Republic into it.

In the practical part, the development of individual macroeconomic indicators is recorded, as well as the development of the economy of the Czech state in recent years. Among other things, in the practical part, the output from a questionnaire survey on the topic of monetary policy in the Czech system from the perspective of citizens is processed.

The final part summarizes the achievement of the set goals and the evaluation of the work.

Keywords: monetary policy, economic policy, Czech National Bank, inflation, interest rate, gross domestic product (GDP), monetary policy instruments, interest rate, economic development

Obsah

1 Úvod.....	11
2 Cíl práce a metodika	13
2.1 Cíl práce	13
2.2 Metodika	13
3 Teoretická východiska	15
3.1 Hospodářská politika.....	15
3.1.1 Cíle hospodářské politiky	16
3.1.2 Nositelé hospodářské politiky.....	18
3.1.3 Nástroje hospodářské politiky	19
3.1.4 Typy hospodářské politiky.....	20
3.2 Monetární politika.....	22
3.2.1 Indikátory monetární politiky	22
3.2.2 Transmisní mechanismus.....	24
3.2.3 Expanzivní monetární politika.....	25
3.2.4 Restriktivní monetární politika	26
3.3 Nástroje monetární politiky.....	26
3.3.1 Přímé nástroje	26
3.3.2 Nepřímé nástroje.....	28
3.4 Makroekonomické ukazatele	31
3.4.1 Hrubý domácí produkt (HDP)	31
3.4.2 Inflace	33
3.4.3 Nezaměstnanost	36
3.4.4 Platební bilance.....	38
3.5 Banky a bankovní soustava.....	40
3.5.1 Historie bankovníctví.....	41
3.5.2 Centrální banka	41
3.5.3 Komerční banky.....	42
3.6 Peníze	43
3.6.1 Peněžní agregáty	44
3.6.2 Měnová báze	46
3.6.3 Trh peněz	46
3.7 Eurozóna	47
4 Vlastní práce.....	49
4.1 Ekonomika v období 1993-1999.....	49
4.2 Ekonomika od roku 2000 až do současnosti	49
4.3 Vývoj makroekonomických ukazatelů.....	58
4.3.1 Vývoj HDP	58
4.3.2 Vývoj inflace.....	60
4.3.3 Vývoj nezaměstnanosti	62
4.4 Vývoj úrokových sazeb ČNB.....	63

4.5	Vstup České republiky do eurozóny	64
4.6	Vývoj kurzu České koruny a společné evropské měny eura	65
4.7	Dotazníkové šetření	66
4.7.1	Výstupy jednotlivých otázek dotazníkového šetření	66
5	Zhodnocení výsledků.....	72
6	Závěr.....	73
7	Seznam použitých zdrojů.....	76
7.1	Odborná literatura.....	76
7.2	Internetové zdroje.....	76
8	Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk	78
8.1	Seznam obrázků	78
8.2	Seznam tabulek.....	78
8.3	Seznam grafů.....	78
8.4	Seznam použitých zkratk.....	79
Přílohy	80

1 Úvod

Monetární politika, společně s fiskální politikou a vnější hospodářskou politikou, tvoří základní typy hospodářské politiky státu. Monetární politiku, jinak také nazývanou měnová politika, zajišťuje centrální banka státu. V České republice jde o Českou národní banku, která se stará v oblasti měnové politika především o cenovou stabilitu. K zajištění cenové stability a udržení ekonomické situace v co nejpríznivějších podmínkách slouží ČNB nástroje měnové politiky, mezi tyto nástroje řadíme například úrokové nebo úvěrové limity nebo operace na volném trhu. Aby byla ČNB schopná udržet cenovou stabilitu státu, operuje s úrokovými sazbami, kterými jsou dvoutýdenní repo sazba, lombardní sazba a diskontní sazba. Míra úrokových sazeb, která ČNB stanoví dále ovlivňuje míru inflace státu, míru investic jednotlivců i firem nebo také míru nezaměstnanosti.

V této diplomové práci se budu zabývat systémem členění hospodářské politiky státu, kterého je součástí i monetární politika. První část práce, tedy část teoretická obsahuje kapitolu zaměřenou na téma hospodářské politiky, jejích nástrojů, cílů a členění. Z tohoto členění tedy vychází další kapitola, věnovaná již samotnému tématu monetární politiky. Zde půjde o analyzování monetární politiky z hlediska obsahu, cílů, indikátorů využívaných při tvorbě monetární politiky, ale i jednotlivé typy monetární politiky. Další podkapitola obsahuje analýzu nástrojů, které monetární politiku utvářejí a díky nimž je zajištěna funkčnost ekonomiky státu.

Podstatným tématem v souvislosti s monetární politikou, ale i fungováním ekonomiky jsou makroekonomické ukazatele, těm je věnována samostatná podkapitola. V té jsou rozebrány jednotlivé ukazatele a způsoby jejich výpočtů.

Monetární politika je ekonomickým tématem, a proto je důležité si popsat i subjekty, které tyto služby poskytují, tedy banky a jejich soustavu. S tématem bankovního sektoru je úzce spojen i pojem peníze, trh peněz, peněžní agregáty atd. I těm jsou tedy věnovány další podkapitoly teoretické části práce.

V neposlední řadě se teoretická část zabývá problematikou eurozóny, přijetí eura v ČR a splnění přístupových kritérií.

Praktická část je zaměřena na zhodnocení využití makroekonomických ukazatelů a nástrojů monetární politiky v praxi, jaké mají dopady a zda jsou vůbec v českém ekonomickém a bankovním systému využívány.

Zhodnocení je zaznamenáno dle let a v daném roce jsou vyzdvihnuty nejdůležitějších ekonomické situace, které se daný rok udály, a které ekonomiku nějakým způsobem ovlivnily.

Dále praktická část obsahuje vývoj makroekonomických ukazatelů v letech, důvody a popis nastalých situací, vývoj kurzu české koruny vůči euru, ale i vývoj úrokových sazeb ČNB.

Součástí diplomové práce a její praktické části je i dotazníkové šetření, které se týká monetární politiky a znalostí občanů o daném tématu. Dotazník obsahuje také otázky týkající se eura, přijetí eura, dopadů přijetí a názoru na zvyšování úrokových sazeb ze strany ČNB.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem této práce je analyzovat monetární politiku a její vliv, který dopadá na vývoj ekonomiky České republiky, a také charakterizovat možnosti a nástroje České národní banky k regulaci ekonomiky. Dále bude popsáno a rozebráno využití těchto nástrojů a činností v praxi.

V teoretické části jsou rozebrány jednotlivé pojmy, nástroje a skutečnosti, které mohou ovlivňovat vývoj ekonomiky z hlediska monetární politiky. Jak Česká národní banka ovlivňuje skrze monetární politiku ekonomický vývoj nebo jaké další prostředky a jak mohou ovlivňovat českou ekonomiku.

Praktická část je již zaměřena na dopady a vývoj jednotlivých zmiňovaných nástrojů a ukazatelů. Jsou zde analyzovány vývoje daných makroekonomických ukazatelů (vývoj inflace, vývoj nezaměstnanosti a vývoj HDP) v uplynulých letech, ale i celkový vývoj ekonomiky od roku 1993 až do současnosti. Dále je v praktické části zpracována analýza vývoje úrokových sazeb ČNB, ale i vývoj české koruny vůči společné evropské měně euru. Dalším tématem, kterému je praktická část věnována, je vstup ČR do eurozóny. Cílem praktické části je zhodnocení využití získaných informací z teoretické části a jak jsou využity v praxi, jak ovlivňovaly ekonomiku v průběhu let.

Praktická část obsahuje mimo jiné i dotazníkové šetření a jednotlivé výstupy daných otázek z dotazníku. Celkové vyhodnocení dotazníkového šetření je shrnuto v kapitole Zhodnocení výsledků. Cílem dotazníkové šetření je zjistit do jaké míry jsou občané ČR seznámeni s tématem monetární politiky, jaké jsou jejich postoje a názory na euro a jeho zavedení v ČR nebo také názor na aktuální hybné téma ve společnosti, a to zvyšování úrokových sazeb ze strany ČNB, potažmo komerčních bank.

Závěrečná část je věnována zhodnocení dosažení stanovených cílů práce a zhodnocení naplnění jejich zpracování.

2.2 Metodika

Ke zpracování diplomové práce bude využita odborná literatura a internetové zdroje, zejména internetové stránky ČNB. Získané informace z prostudování dané literatury budou

sloužit k analýze dat. Základními metodami, které budou při práci využity, jsou analýza a syntéza.

V praktické části práce bude využito dotazníkové šetření, které má za cíl zjistit informovat občanů České republiky o monetární politice a vztahu ke společné evropské měně – euru. Zda mají přehled, co může přinést či naopak nepřinést přijetí eura v ČR. Dále bude v praktické části aplikována komparace nastudovaných dat a skutečnosti a analýza vývoje nastudovaných makroekonomických ukazatelů, ale i ekonomiky státu.

3 Teoretická východiska

3.1 Hospodářská politika

Hospodářskou politiku lze chápat dvojitým způsobem. Může se jednat o přístup státu k ekonomice v daném státě jímž se snaží dosáhnout stanovených ekonomických cílů. „*V tomto pojetí není hospodářská politika samoučelná; vždy se jedná o záměrnou, praktickou činnost státu.*“¹ Jedná se zejména o vládní návrhy státního rozpočtu, daňové návrhy a další. Z pohledu centrální banky, v případě České republiky České národní banky, se jedná o ovlivňování měnového kurzu nebo úpravu úrokových sazeb. Ve druhém případě můžeme hospodářskou politiku chápat jako teoretickou disciplínu, tedy jako zaměření na rozbor jevů, které vznikají. Pomocí nástrojů a návrhů opatření lze stanovit vhodný způsob řešení těchto jevů, kdy budou využity, za jakých podmínek nebo jakým způsobem.

V oblasti ekonomických teorií je hospodářská politika velmi ovlivněna oblastí makroekonomie, ale i politiky, politologie, práva a veřejné správy.²

„...*hospodářská politika jako samostatná vědní disciplína se nachází na pomezí ekonomické teorie a hospodářské praxe; ...*“³ Jednotlivé myšlenky se prolínají mezi získanou ekonomickou a politickou praxí, tedy že k dosažení stanovených ekonomických cílů jsou využívány poznatky z hospodářské politiky a naopak.

Hospodářská politika se začala utvářet jako vědní disciplína až po druhé světové válce, přičemž existovala již dříve. Ve vývoji teorií hospodářské politiky můžeme sledovat dva směry, a to: angloamerický proud a kontinentální proud.

Angloamerický proud

Tento proud je zaměřen spíše krátkodobě, stanovuje krátkodobé a dlouhodobě neudržitelné cíle jako například plnou zaměstnanost, stabilita měny. Využívá k tomu

¹ KLIKOVÁ, Christiana a Igor KOTLÁN. *Hospodářská politika*. 3. vyd. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates. 2012. 9 s. ISBN 978-80-86572-76-5.

² KLIKOVÁ, Christiana a Igor KOTLÁN. *Hospodářská politika*. 3. vyd. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates. 2012. 9-11 s. ISBN 978-80-86572-76-5.

³ KLIKOVÁ, Christiana a Igor KOTLÁN. *Hospodářská politika*. 3. vyd. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates. 2012. 10 s. ISBN 978-80-86572-76-5.

nástroje monetární a fiskální politiky. Na vznik a vývoj tohoto proudu měl velký dopad stav hospodářské ekonomiky v Americe ve 30. letech 20. století.

Kontinentální proud

Kontinentální proud se snaží o co nejmenší zásahy do fungování ekonomiky a o využití nástrojů s co nejdělsí využitelností. Tento proud a jeho utváření ovlivnil konec 2. světové války a vývoj po ní.

Hospodářská politika v sobě zahrnuje (ovlivňuje) mnoho politik. Z oblasti makroekonomické, kde „jde o politiku v oblasti zabezpečování základních ekonomických cílů společnosti, vyjádřených zpravidla magickým čtyřúhelníkem.“⁴ Makroekonomická hospodářská politika zajišťuje převážně stabilitu ekonomiky, a proto je někdy označována za stabilizační politiku. Zahrnuje v sobě různé typy politik, a to fiskální politiku, měnovou politiku, politiku vnějšího obchodu a důchodovou politiku. V oblasti mikroekonomické jsou to politiky sociální, důchodová, strukturální, politika veřejného sektoru a politika antimonopolní, které mají za cíl „... zvyšování efektivnosti při alokaci zdrojů společnosti.“⁵

5

3.1.1 Cíle hospodářské politiky

Jako hlavní cíl hospodářské politiky ve státu je zajištění cenové stability. Tento cíl však v sobě zahrnuje plnění tzv. makroekonomických cílů. „Za tradiční makroekonomické cíle hospodářské politiky jsou v ekonomické teorii a v hospodářské praxi tradičně považovány: cenová stabilita, plná zaměstnanost, ekonomický růst a vyrovnanost platební bilance.“⁶ V praxi jsou tyto cíle bohužel společně těžko naplnitelné. V případě, že se daří plnit cíl jeden, již je těžko naplnitelný cíl druhý.

Makroekonomie umožňuje tyto cíle hospodářské politiky graficky znázornit pomocí magického čtyřúhelníku. Tento čtyřúhelník také znázorňuje úspěšnost vlády při plnění

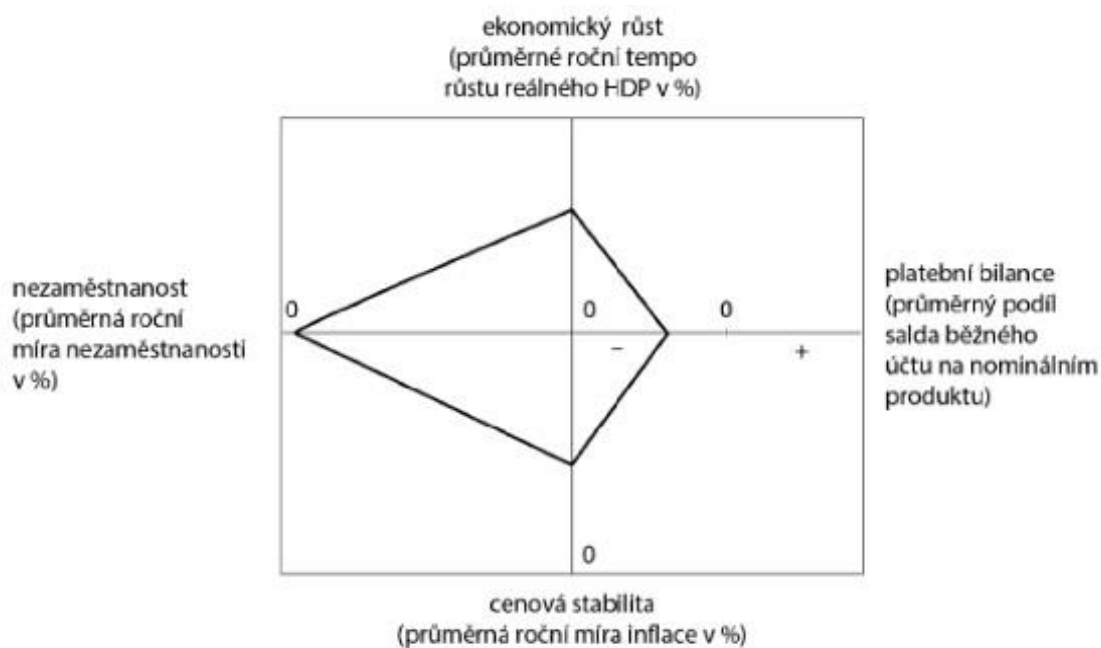
⁴ SLANÝ, Antonín a Milan ŽÁK. *Hospodářská politika*. 1.vyd. Praha: C.H. Beck, 1999. 5 s. ISBN 80-7179-237-3.

⁵ SLANÝ, Antonín a Milan ŽÁK. *Hospodářská politika*. 1.vyd. Praha: C.H. Beck, 1999. 3-5 s. ISBN 80-7179-237-3.

⁶ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 352 s. ISBN 978-80-271-0251-8.

stanovených cílů, tzn. čím větší je plocha čtyřúhelníku, tím lepších výsledků bylo dosaženo. Díky grafickému znázornění lze následně porovnávat jednotlivé čtyřúhelníky z více časových období.⁷

Obrázek 1 - Magický čtyřúhelník



Zdroj⁸

„Současný moderní demokratický stát jako hlavní cíle v hospodářské oblasti sleduje současně dva, a to: hospodářský růst a hospodářskou rovnováhu.“⁹ Hospodářský růst je procentuálním vyjádřením tempa růstu produktů, který vede k hospodářskému růstu státu. Hospodářská rovnováha vychází ze tří různých oblastí: „...rovnováhou na trhu práce, která se vyjadřuje mírou nezaměstnanosti, rovnováhou cen a stabilitou měny, kde je hlavní

⁷ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 352-354 s. ISBN 978-80-271-0251-8.

⁸ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 354 s. ISBN 978-80-271-0251-8.

⁹ SLANÝ, Antonín a Milan ŽÁK. *Hospodářská politika*. 1.vyd. Praha: C.H. Beck, 1999. 8 s. ISBN 80-7179-237-3.

ukazatelem míra inflace, rovnováhou ve vnějších ekonomických vztazích, jež se sleduje pomocí platební bilance.“¹⁰

3.1.2 Nositelé hospodářské politiky

Hospodářská politika má stejně jako ostatní politiky své tvůrce, kteří tuto politiku vytváří a dohlíží na její fungování. Těmito nositeli jsou instituce státního i nestátního charakteru, ale i další tvůrci. „*Jedná se o:*

- *zákonodárné instituce (parlament),*
- *vládní instituce (vláda, ministerstva či jiné státní instituce, jako kupř. celní a daňové orgány, živnostenské úřady),*
- *emisní banku jako nositele měnové politiky,*
- *instituce vytvářející tržní prostředí a dohlížející na jeho kvalitu (protimonopolní úřady)*
- *soudní instituce, jež zaručují vymahatelnost zákonem stanovených pravidel,*
- *instituce protivázných sil či nositele vlivu, které sice nepatří k formální organizaci hospodářské politiky, ale přímo či nepřímo ji ovlivňuje (odborníky, organizace zaměstnavatelů, politické strany apod.)“¹¹*

Nositelé hospodářské politiky můžeme rozdělit do tří skupin:

- První skupina – decizní sféra
- Druhá skupina – vlivová sféra
- Třetí skupina – nadnárodní organizace.

Skupina první – decizní sféra – do této skupiny patří stát jako vykonavatel, který vydává a prosazuje rozhodnutí v rámci hospodářské politiky. Stát v tomto případě zastupují parlament, vláda, „*další instituce, jako např. centrální banku, státní úřady, instituce*

¹⁰ SLANÝ, Antonín a Milan ŽÁK. *Hospodářská politika*. 1.vyd. Praha: C.H. Beck, 1999. 9 s. ISBN 80-7179-237-3.

¹¹ KLIKOVÁ, Christiana a Igor KOTLÁN. *Hospodářská politika*. 3. vyd. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates. 2012. 27 s. ISBN 978-80-86572-76-5.

vytvářející tržní prostředí a dohlížející na jeho kvalitu, soudní instituce, výzkumné, expertní a poradenské instituce a organizace apod.“¹²

Skupina druhá – vlivová sféra zahrnuje subjekty, které mohou ovlivnit tvorbu nebo výkon hospodářské politiky. *„Sem patří velké podniky, politické strany a odbory, vědecké instituce, tisk, různá loby aj.“¹³*

Skupina třetí – nadnárodní organizace – tato skupina hraje roli pro státy, které mají vysoký stupeň integrace. Pro tyto státy to znamená, že musí více upouštět od národní hospodářské politiky a zajistit dodržení hospodářské politiky nadnárodních orgánů (např. EU).¹⁴

3.1.3 Nástroje hospodářské politiky

Nástroje hospodářské politiky využívá stát, aby dosáhl stanovených cílů. Tyto nástroje můžeme dělit podle různých hledisek, na základě, kterých se uplatňují:

- a) *„podle úrovně působení rozdělujeme nástroje hospodářské politiky na makroekonomické a mikroekonomické,*
- b) *podle charakteru vlivu na přímé a nepřímé,*
- c) *podle oblastí působení např. na měnové a fiskální,*
- d) *podle způsobu ovlivňování na globální a selektivní.*

Základním kritériem pro členění je však skutečnost, jak daný prostředek působí na vývoj vztahů mezi účastníky trhu na ekonomiku. Podle toho rozlišujeme nástroje: systémové (kvalitativní/ a nástroje běžné hospodářské politiky (kvantitativní).“¹⁵

V neposlední řadě dělíme nástroje na kvantitativní a kvalitativní.

¹² SLANÝ, Antonín a Milan ŽÁK. *Hospodářská politika*. 1.vyd. Praha: C.H. Beck, 1999. 15 s. ISBN 80-7179-237-3.

¹³ SLANÝ, Antonín a Milan ŽÁK. *Hospodářská politika*. 1.vyd. Praha: C.H. Beck, 1999. 15 s. ISBN 80-7179-237-3.

¹⁴ SLANÝ, Antonín a Milan ŽÁK. *Hospodářská politika*. 1.vyd. Praha: C.H. Beck, 1999. 15 s. ISBN 80-7179-237-3.

¹⁵ SLANÝ, Antonín a Milan ŽÁK. *Hospodářská politika*. 1.vyd. Praha: C.H. Beck, 1999. 17 s. ISBN 80-7179-237-3.

Kvalitativní nástroje nebo také systémové

Systémové nástroje slouží rozhodovacím subjektům jako pravidla chování při tvorbě prvků ekonomického systému. „*Chápeme pod nimi pravidla chování pro nositele rozhodování, která mění systémové prvky.*“¹⁶

Kvantitativní nástroje neboli běžné

„*Tyto nástroje nemění organizaci ekonomického systému (způsob koordinace ekonomických aktivit), mění pouze kvantitativně data, která jsou základem pro rozhodování ekonomických subjektů (např. změna úrokové sazby, změna daňového zatížení aj.).*“¹⁷

3.1.4 Typy hospodářské politiky

Hospodářskou politiku lze rozdělit do tří základních druhů politik:

- Fiskální politika
- Monetární politika
- Vnější hospodářská politika

Fiskální politika

Vláda využívá fiskální politiku ke stabilizaci ekonomiky za vědomého využití státního rozpočtu a zajištění vysoké míry zaměstnanosti. Jejimi funkcemi jsou:

- Funkce stabilizační – zajišťuje stabilitu finančních prostředků
- Funkce alokační – u této funkce jde o finance vynaložené na veřejné statky
- Funkce redistribuční – slouží k omezení vzniku nerovností v důchodové oblasti.

Příjmy a výdaje státního rozpočtu slouží jako nástroje fiskální politiky. K určení jejich povahy rozděluje nástroje na diskreční opatření a vestavěné stabilizátory. Diskreční opatření jsou jednorázového charakteru (např. změna sazby daní). Vestavěné stabilizátory jsou zařazeny do hospodářské politiky k zajištění automatického fungování a stabilizace ekonomiky.

¹⁶ KLIKOVÁ, Christiana a Igor KOTLÁN. *Hospodářská politika*. 3. vyd. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates. 2012. 28 s. ISBN 978-80-86572-76-5.

¹⁷ SLANÝ, Antonín a Milan ŽÁK. *Hospodářská politika*. 1.vyd. Praha: C.H. Beck, 1999. 17 s. ISBN 80-7179-237-3.

Rozpočtová soustava fiskální politiky neboli rozpočtové politiky. „*Rozpočtovou soustavu tvoří: veřejné rozpočty, soustava mimorozpočtových fondů a rozpočty ostatních veřejnosprávních organizací.*“¹⁸

Veřejný rozpočet tvoří z největší části státní rozpočet, který je hlavním, ústředním rozpočtem státu, který vytváří a dále využívají státní orgány. Státní rozpočet se skládá jak z příjmů, tak výdajů. Příjmy státního rozpočtu jsou zejména z daní a dalších poplatků a cel. Výdaje ze státního rozpočtu jsou využity na nákup zboží nebo služeb atd. Rozpočtovým procesem je vždy ve formě zákona sestaven jednoletý rozpočet, pokud však není rozpočet včas schválen, stát se ocitne v rozpočtovém provizoriu, tedy že hospodaří dle rozpočtu z předešlého roku. Další částí veřejného rozpočtu jsou rozpočty krajů a obcí.¹⁹

Monetární politika

Pomocí monetární politiky se centrální banka snaží dosáhnout svých předem stanovených cílů. Jedním z hlavních cílů, která má stanovený centrální banka je cenová stabilita.²⁰

Vnější hospodářská politika

Vnější hospodářskou politiku můžeme nazývat také jako otevřenou ekonomiku. Jde o ekonomiku, která se snaží najít rovnováhu mezi národní ekonomikou a ekonomikou zahraničního obchodu. „*Vnější hospodářská politika se skládá z řady dílčích, specifických sekcí a složek. Především je to: zahraničněobchodní politika, devizová politika, úvěrová politika, kapitálově investiční politika, migrační politika aj.*“²¹ Nástroje, které subjekty k zajištění rovnovážného stavu využívají mohou být autonomní (chrání vnitřní ekonomiku)

¹⁸ KLIKOVÁ, Christiana a Igor KOTLÁN. *Hospodářská politika*. 3. vyd. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates. 2012. 144 s. ISBN 978-80-86572-76-5.

¹⁹ KLIKOVÁ, Christiana a Igor KOTLÁN. *Hospodářská politika*. 3. vyd. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates. 2012. 143-145 s. ISBN 978-80-86572-76-5.

²⁰ SLANÝ, Antonín a Milan ŽÁK. *Hospodářská politika*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1999. 99 s. ISBN 80-7179-237-3.

²¹ SLANÝ, Antonín a Milan ŽÁK. *Hospodářská politika*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1999. 113 s. ISBN 80-7179-237-3.

nebo smluvní (jde o kompromis mezi smluvními stranami).²² Mezi autonomní patří například cla nebo importní kvóty, smluvními jsou např. obchodní smlouvy, platební dohody nebo všeobecná dohoda o clech a obchodu (GATT).²³

3.2 Monetární politika

Monetární politika, jinak nazývána také jako měnová politika, je jednou z typů hospodářské politiky. „Výhradním nositelem monetární politiky je centrální banka (v ČR Česká národní banka), i když zprostředkované jsou to i jednotlivé obchodní banky.“²⁴ Jde o proces, kdy se centrální banka státu snaží docílit určených cílů. K dosažení těchto cílů mají pomoci nástroje, které centrální banka k těmto účelům má. Česká monetární politika má dle Ústavy ČR a zákona o ČNB jako hlavní cíl zajištění cenové stability. „Hlavním cílem činnosti České národní banky je péče o cenovou stabilitu. Česká národní banka dále pečuje o finanční stabilitu a o bezpečné fungování finančního systému v České republice. Pokud tím není dotčen její hlavní cíl, Česká národní banka podporuje obecnou hospodářskou politiku vlády vedoucí k udržitelnému hospodářskému růstu a obecné hospodářské politiky v Evropské unii se záměrem přispět k dosažení cílů Evropské unie. Česká národní banka jedná v souladu se zásadou otevřeného tržního hospodářství.“²⁵

3.2.1 Indikátory monetární politiky

„Indikátory měnové politiky jsou měnové nebo i neměnové veličiny, které mají za úkol včas informovat centrální banku o tom, zda zvolená varianta měnové politiky povede dosažení předem stanovených cílů.“²⁶ Mají tedy upozornit, zda je zvolená varianta

²² SLANÝ, Antonín a Milan ŽÁK. *Hospodářská politika*. 1.vyd. Praha: C.H. Beck, 1999. 113 s. ISBN 80-7179-237-3.

²³ KLIKOVÁ, Christiana a Igor KOTLÁN. *Hospodářská politika*. 3. vyd. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates. 2012. 174-177 s. ISBN 978-80-86572-76-5.

²⁴ KLIKOVÁ, Christiana a Igor KOTLÁN. *Hospodářská politika*. 3. vyd. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates. 2012. 159 s. ISBN 978-80-86572-76-5.

²⁵ Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, § 2, odst. 1

²⁶ REVENDA, Zbyněk. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2015. 327 s. ISBN: 978-80-7261-279-6.

účinná a případně aby došlo ke změně dříve, než bude negativně ovlivněn stanovený cíl. Indikátory se mohou dělit podle vztahu ke konečnému cíli, např. vývoj cenové hladiny, vývoj hospodářského cykly, vývoj měnového kursu (viz. tabulka č. 1). Indikátory u jednotlivých cílovaných veličin nejsou úplně, jedná se pouze se krátký výčet některých z nich.

Tabulka 1 - Indikátory a cílované makroekonomické veličiny

Sledovaná cílová veličina	Indikátory
Cenová hladina (měřena indexem CPI)	- zahraniční ceny importu
	- měnový kurs
	- ceny průmyslových a zemědělských výrobců
	- míra nezaměstnanosti
	- saldo státního rozpočtu
	- měnové agregáty
	- důchodová rychlost peněz
	- výnosová křivka
Hospodářský cyklus (hrubý domácí produkt)	- ukazatelé zaměstnanosti
	- ukazatelé uzavřených kontraktů a objednávek
	- zásoby a jejich struktura
	- ziskovost
	- měnové agregáty
	- obchodní úvěry
	- subjektivní očekávání a hodnocení výrobců
Měnový kurs	- měnové agregáty
	- vztah domácí a zahraniční inflace
	- úrokový diferenciál
	- saldo běžné bilance
	- devizové intervence
	- termínové kursy
	- devizová pozice bank

Zdroj: ²⁷, vlastní zpracování

²⁷ REVENDA, Zbyněk. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2015. 328 s. ISBN: 978-80-7261-279-6.

3.2.2 Transmisní mechanismus

Transmisní mechanismus slouží jako nástroj, který ukazuje, jakým způsobem ovlivní úprava úrokových sazeb budoucí inflaci. Transmisní kanály měnové politiky zobrazují konkrétní cestu, jak dosažení úpravy úrokových sazeb dosáhnout. Rozlišujeme tři základní typy transmisních mechanismů – kurzový, úrokový a kanál cen aktiv. Ekonomika reaguje ve všech třech případech přibližně stejně, tedy při zvýšení úrokových sazeb inflace klesá a naopak, viz. Obrázek níže č. 2 Kanály transmise měnové politiky.

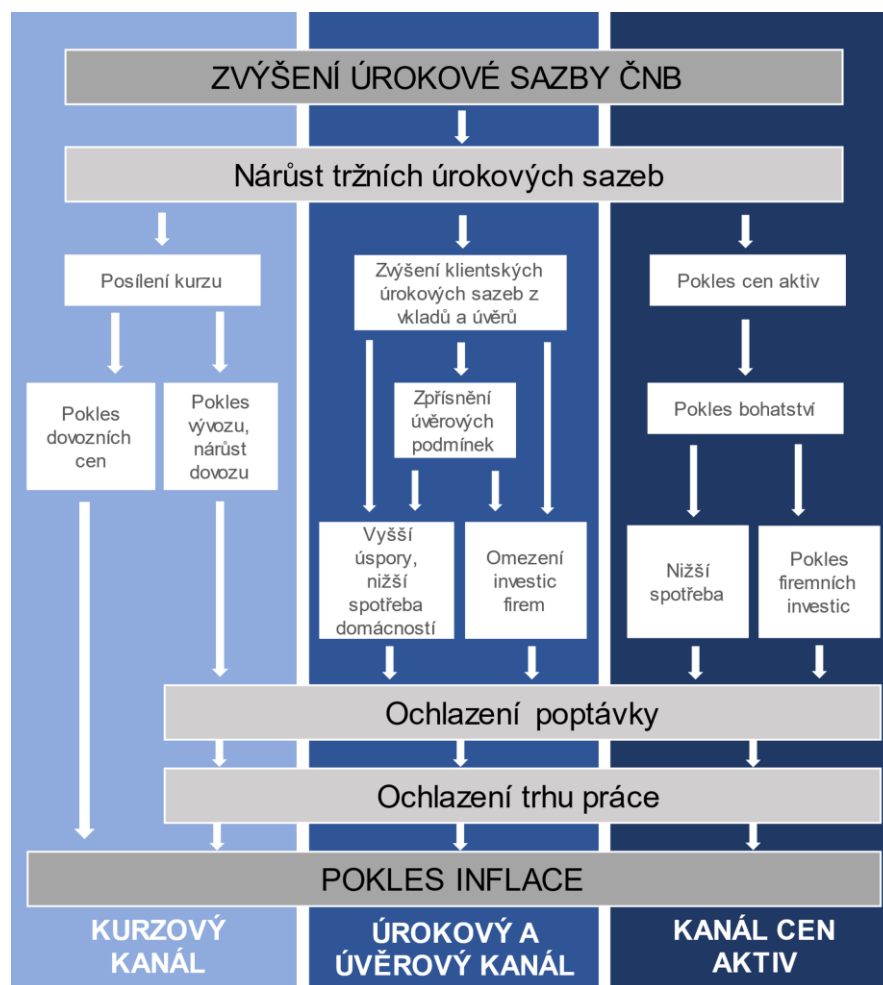
Kurzový transmisní mechanismus je navázán na měnový kurz. Růst úrokových sazeb vede k větší poptávce po zboží a službách tuzemských obchodníků, vyšší poptávka se objevuje i v oblasti zájmu o českou měnu, což vede k posílení české koruny vůči zahraničním měnám. Posílení koruny vede ke snížení cen dovážených zahraničních komodit. Negativní dopady to má na domácí výrobce, kterým se takto snižuje konkurenceschopnost a snižují se jim tržby. Negativní dopady to má i na trh práce.

Úrokový a úvěrový transmisivní mechanismus ovlivňuje mezibankovní trh peněz prostřednictvím měnopolitických úrokových sazeb. V případě zvýšení úrokových sazeb ČNB se toto zvýšení dále promítá do zvýšení úrokových sazeb úvěrů a vkladů bank.

Kanál cen aktiv působí na změnu a ovlivnění finančního trhu prostřednictvím oceňování finančních a nefinančních aktiv. Tím způsobuje atraktivnost pro firmy a domácnosti v oblasti financování např. do cenných papírů, nemovitostí atd.²⁸

²⁸ ČNB, Česká národní banka. *Transmise měnové politiky v české ekonomice*. [online]. [citace 10.8.2022]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/zpravy-o-menove-politice/boxy-a-clanky/Transmise-menove-politiky-v-ceske-ekonomice/>.

Obrázek 2 - Kanály transmise měnové politiky



Zdroj: Česká národní banka

3.2.3 Expanzivní monetární politika

Expanzivní měnová politika má za cíl zrychlení a zefektivnění hospodaření státu, růst ekonomiky. Toho má dosáhnout pomocí nárůstu množství peněz v oběhu, to naopak vede ke snížení úrokových sazeb. Snížení sazeb napomáhá k větším investicím jak firem, tak i jednotlivců. Zvýšením investic roste reálný produkt. S touto technikou zásahu do ekonomiky státu z dlouhodobého hlediska dochází ke zvýšení inflace, která má spíše negativní dopady na ekonomiku.

3.2.4 Restriktivní monetární politika

U restriktivní měnové politiky dochází na rozdíl od expanzivní měnové politiky prvotně ke snížení peněz v oběhu, které vede ke zvýšení úrokových sazeb. To má za následek snížení investic podniků i jednotlivců. Těmito kroky je ovlivněn reálný produkt, který začne klesat, ale současně klesá i míra inflace. V případě stabilizace inflace státu dochází k obnovení a uvolnění cyklu k nárůstu peněz v oběhu a růstu reálného produktu.²⁹

3.3 Nástroje monetární politiky

3.3.1 Přímé nástroje

Jedná se spíše o adresné a selektivní nástroje a z těchto důvodů jsou ve vyspělých ekonomikách méně využívány.

Přímé nástroje monetární politiky slouží ke stabilizaci bankovního sektoru nebo například k ovlivnění množství peněz v oběhu.

Typy přímých nástrojů:

- Pravidla likvidity
- Úrokové limity
- Úvěrové limity
- Povinné vklady
- Doporučení, výzvy, gentlemen'ské dohody

Pravidla likvidity

Centrální banka stanovuje ostatním bankám bilanci mezi aktivy a pasivy, a tím se snaží zaručit stabilitu bankovního systému a likviditu bank.³⁰

²⁹ HLADÍK, René. *Ekonomie: základní kurs (pro bakalářský stupeň vysokých škol)*. 4. vyd. [Ústí nad Labem]: Reneco, 2013. 205-206 s. ISBN 978-80-86563-42-8.

³⁰ ČERNOHORSKÝ, Jan. *Finance: od teorie k realitě*. Praha: Grada Publishing, 2020. 175 s. ISBN 978-80-271-2215-8.

Úrokové limity

Je to přímým zásahem do bankovní činnosti jednotlivých bank. Tento „*nástroj spočívá ve stanovení maximálních úrokových sazeb z úvěrů bank a maximálních nebo minimálních úrokových sazeb z vkladů v bankách.*“³¹ Tento nástroj je vždy zacílen na maximální výše úrokových sazeb bank. V praxi to znamená, že centrální banka pomocí tohoto nástroje sníží úrokovou sazbu, a tím se předpokládá zvýšení poptávky ze strany klientů o úvěry a stejně tak, pokud centrální banka) úrokovou sazbu zvýší, předpokládá se, že pokud i banky tuto sazbu sami zvýší, dojde ke snížení poptávky po úvěrech.

Úvěrové limity

Úvěrové limity může stanovit centrální banka ostatním bankám ve formě absolutních úvěrových limitů. Absolutní úvěrové limity jsou zaměřeny na úvěry, které banky poskytují nebankovním subjektům a může jím tím být stanoveno, kolik nových úvěrů mohou poskytnout, případně v jaké výši nebo v jakém poměru oproti předchozímu období.³²

Povinné vklady

Povinné vklady se týkají spíše „*centrálních orgánů, orgánů místní moci a správy a státních fondů*“³³ a banka jím tímto dává povinnost „*ukládat prostředky, otevírat běžné účty a provádět některé další operace (např. platební a zúčtovací) výhradně přes centrální banku.*“³⁴

Doporučení, výzvy, gentlemanské dohody

Doporučení nemají písemnou a pevně danou podobu, slouží spíše jako seznam přání a doporučení od centrální banky. Výzvy jsou oproti doporučením více konkrétní a mají větší

³¹ REVENDA, Zbyněk. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2015. 237 s. ISBN: 978-80-7261-279-6.

³² REVENDA, Zbyněk. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2015. 237 s. ISBN: 978-80-7261-279-6.

³³ REVENDA, Zbyněk. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2015. 238 s. ISBN: 978-80-7261-279-6.

³⁴ REVENDA, Zbyněk. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2015. 238 s. ISBN: 978-80-7261-279-6.

důraznost, ale také nemusí být v písemné formě. Naopak gentlemenké dohody mají přesně danou a právně závaznou podobu v písemné formě.³⁵

3.3.2 Nepřímé nástroje

Operace na volném trhu

*„Při operacích na volném trhu působí centrální banka na úrokovou míru v ekonomice také prostřednictvím vlastní úrokové míry, kterou požaduje od obchodních bank, jež si od ní v důsledku nedostatku likvidity peníze půjčují. Působí také prostřednictvím úrokové máry, kterou platí obchodním bankám, jež si u ní uloží své přebytečné likvidní prostředky.“*³⁶

Politika, kterou může ČNB v rámci operací na volném trhu provádět může být expanzivní nebo restriktivní. V rámci expanzivní politiky je úroková sazba měnovou bankou snižována, naopak u restriktivní politiky ČNB úrokové sazby zvyšuje. V reálu to znamená, že pokud centrální banka zvyšuje úrokové sazby bankám, stejně tak začnou banky zvyšovat své úrokové sazby i jednotlivým klientům. *„ČNB používá ve své úrokové politice tři hlavní úrokové míry – sazby: dvoutýdenní repo sazbu, diskontní sazbu, lombardní sazbu.“*³⁷

Dvoutýdenní repo sazby (2T sazby) je tzv. obchod mezi Českou národní bankou a ostatními bankami. ČNB tímto koriguje likviditu a to tak, že obchodem s bankami stahuje z oběhu přebytek likvidity a bankám za to po dobu 14 dnů nabídne cenné papíry (kolateriál). *„Při sjednání obchodu obě strany uzavírají dohodu o zpětném nákupu, což znamená, že po uplynutí doby splatnosti ČNB vrátí věřitelské bance zapůjčenou jistinu zvýšenou o dohodnutý úrok a věřitelská banka vrátí zpět poskytnutý kolaterál.“*³⁸

³⁵ REVENDA, Zbyněk. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2015. 238 s. ISBN: 978-80-7261-279-6.

³⁶ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 186 s. ISBN 978-80-271-0251-8.

³⁷ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 187 s. ISBN 978-80-271-0251-8.

³⁸ Česká národní banka. *Nástroje měnové politiky*. [online]. [cit. 7. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/mp-nastroje/>

Diskontní sazba je takový úrok, za který si banky přes noc ukládají přebytky likvidity u ČNB. K tomu slouží depozitní facility. Naopak záůjční facility slouží k výpůjčce likvidity bank od ČNB za lombardní sazbu.³⁹

Tabulka 2 - Úrokové sazby operace na volném trhu (aktuální sazby od 23. 6. 2022)

Název sazby	Úroková sazba
2T repo sazba	7,00 %
Diskontní sazba	6,00 %
Lombardní sazba	8,00 %

Zdroj: Česká národní banka, vlastní zpracování

Diskontní nástroje

Diskontní nástroje jsou úvěry, které poskytuje Česká národní banka ostatním bankám. K diskontním nástrojům se řadí i úrokové sazby, za které jsou tyto úvěry poskytovány. ČNB může obchodním bankám nabídnout diskontní úvěr s diskontní sazbou, reeskontní úvěr s reeskontní úrokovou sazbou nebo lombardní úvěr s lombardní úrokovou sazbou.⁴⁰

- a) diskontní úvěry – k získání diskontního úvěru je nutné splnění určitých podmínek a úvěr je poskytnutý pouze v určitém limitu. „Limit může být stanoven absolutní částkou, změnou proti minulému stavu, poměrem ke kapitálu každé obchodní banky apod.“⁴¹ Centrální banka při poskytnutí úvěru vyžaduje bezproblémové splácení a adekvátní krycí cenné papíry. Diskontní úvěry mohou mít podobu běžných nebo sezónních diskontních úvěrů. Zpravidla bývá lhůta ke splacení u běžných diskontních úvěrů do jednoho měsíce (jde o krátkodobé úvěry) a u sezónních diskontních úvěrů do tří měsíců. K diskontním úvěrům lze zařadit i

³⁹ Česká národní banka. *Nástroje měnové politiky*. [online]. [cit. 7. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/mp-nastroje/>

⁴⁰ KLIKOVÁ, Christiana a Igor KOTLÁN. *Hospodářská politika*. 3. vyd. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates. 2012. 165 s. ISBN 978-80-86572-76-5

⁴¹ REVENDA, Zbyněk. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2015. 230 s. ISBN: 978-80-7261-279-6.

reeskontní úvěry, které jsou založeny na odkupu cenných papírů po dobu úvěru. K úročení běžných a sezónních diskontních úvěrů jsou využívány diskontní úrokové sazby a u reeskontních úvěrů se využívají reeskontní úrokové sazby.

- b) lombardní úvěry – tyto úvěry jsou určeny pro banky, které kvůli ztrátě možnosti včasné splácení nemohou získat diskontní úvěr. Princip je podobný jako u reeskontních úvěrů, tedy na dočasném odkupu cenných papírů. Z rizika poklesu tržní ceny se výše půjčky nerovná hodnotě cenných papírů, ale je nižší. „Důsledkem vyšší rizikovosti je i vyšší lombardní sazba.“⁴²
- c) automatické facility – kombinuje v sobě úvěry banky přes noc a vklady banky přes noc u centrální banky. Tento nástroj se týká i povinných minimálních rezerv, kdy musí banky povinně ukládat část financí na účet centrální banky.

Povinné minimální rezervy

Jde o nástroj, který využívá Česká národní banka k zajištění části likvidity u ní samotné. Tedy, že banky musí uložit dané procento objemu financí získaného od nebankovních subjektů na účet ČNB.⁴³

Kurzové (devizové) intervence

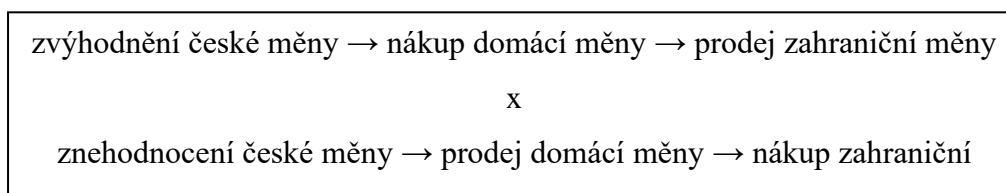
Využití kurzové intervence slouží k udržení příznivého měnového kurzu, které lze ovlivnit přímými či nepřímými zásahy. Jako přímé zásahy k ovlivnění měnového kurzu využívá ČNB na devizovém trhu nákup či prodej zahraniční nebo domácí měny.⁴⁴

⁴² REVENDA, Zbyněk. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2015. 232 s. ISBN: 978-80-7261-279-6.

⁴³ ČERNOHORSKÝ, Jan. *Finance: od teorie k realitě*. Praha: Grada Publishing, 2020. 90 s. ISBN 978-80-271-2215-8.

⁴⁴ KLIKOVÁ, Christiana a Igor KOTLÁN. *Hospodářská politika*. 3. vyd. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates. 2012. 163-166 s. ISBN 978-80-86572-76-5

Obrázek 2 - Zásah ČNB na devizovém trhu



Zdroj: ⁴⁵ vlastní zpracování

3.4 Makroekonomické ukazatele

3.4.1 Hrubý domácí produkt (HDP)

Hrubý domácí produkt je využíván jako ukazatel míry produkce v dané zemi za stanovené období. Ve skutečnosti jde o veškeré služby provedené na daném území a zboží vyprodukované na daném území bez ohledu na vlastníka (provozovatele) služby nebo zboží.

Každá jednotka může být započítána pouze jednou, proto je důležité, při měření HDP zohlednit, zda se jedná o finální produkt či meziprodukt. Finální produkt je takový, který je již určený konečnému spotřebiteli. Za meziprodukt je považován takový produkt, který je v jednom roce vyprodukován, ale zároveň i spotřebován, a tak se nezapočítává do výpočtu HDP.⁴⁶

Naopak hrubý národní produkt je ukazatelem míry produkce státu bez ohledu na to, ve které zemi je zboží nebo služba vyprodukována (poskytnuto). Hrubý národní produkt poskytuje výhodu státům, které mají velkou míru investic v zahraničí.⁴⁷

Výpočet HDP

K výpočtu je možné využít tři varianty:

⁴⁵ KLIKOVÁ, Christiana a Igor KOTLÁN. *Hospodářská politika*. 3. vyd. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates. 2012. 166 s. ISBN 978-80-86572-76-5

⁴⁶ BRČÁK, Josef a Bohuslav SEKERKA. *Makroekonomie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. 17-18 s. ISBN 978-80-7380-245-5.

⁴⁷ KLIKOVÁ, Christiana a Igor KOTLÁN. *Hospodářská politika*. 3. vyd. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates. 2012. 81 s. ISBN 978-80-86572-76-5.

a. Výdajová metoda

Výpočet hrubého domácího produktu formou výdajové metody se skládá z jednotlivých výdajů. Vzorec pro výpočet výdajovou metodou je dán takto:

Obrázek 3 - Vzorec HDP výdajová metoda

$$\text{hrubý domácí produkt} = C + I + G + NX$$

Zdroj: ⁴⁸ vlastní zpracování

V tomto případě udává C spotřební výdaje. „Domácnosti nakupují předměty dlouhodobé spotřeby (jejich „životnost“ je delší než jeden rok – například nábytek, automobily), předměty krátkodobé spotřeby (jsou spotřebovány během jednoho roku – např. potraviny) a služby (např. zdravotní, vzdělávací).⁴⁹

Písmeno I neboli investiční výdaje zahrnují investiční výdaje soukromých subjektů. G určuje hodnotu vládních výdajů na nákup výrobků a služeb a NX znamená čistý export.⁵⁰

b. Příjmová metoda

„V zásadě je důchodová metoda výpočtu HDP založena na součtu důchodů (příjmů) plynoucích z vlastnictví výrobních faktorů, jež byly na tvorbu HDP použity.“⁵¹ Mezi tyto příjmy jsou počítány hrubé mzdy firem, úroky, hrubé zisky firem, renty a příjmy OSVČ. Součtem všech jednotlivých položek dostaneme čistý domácí důchod.

⁴⁸ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 30 s. ISBN 978-80-271-0251-8.

⁴⁹ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 30 s. ISBN 978-80-271-0251-8.

⁵⁰ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 30-32 s. ISBN 978-80-271-0251-8.

⁵¹ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 33 s. ISBN 978-80-271-0251-8.

Obrázek 4 - Vzorec čistý domácí důchod

$$\text{Čistý domácí důchod} = \text{mzdy} + \text{úroky} + \text{zisky} + \text{renty} + \text{příjmy ze samozaměstnání}$$

Zdroj: ⁵² vlastní zpracování

Výsledek HDP formou příjmové metody ale získáme až při součtu čistého domácího důchodu s nepřímými daněmi a amortizací, o které jsou předchozí částky zkráceny.

Výpočet HDP tedy vypadá takto:

Obrázek 5 - Vzorec HDP příjmovou metodou

$$\text{Hrubý domácí produkt} = \text{čistý domácí důchod} + \text{nepřímé daně} + \text{amortizace}$$

Zdroj: ⁵³ vlastní zpracování

c. Výrobní metoda

Výpočet HDP formou výrobní metody je založen na součtu přidaných hodnot jednotlivých zpracovatelů. Ve výsledku to tedy znamená, že HDP je součet přidaných hodnot všech firem. Nejde o součet celkových (konečných) hodnot produktů (výrobků), ale pouze o přidanou hodnotu. Je to cena výrobku (produktu) snižená o hodnotu výrobku v nákupu. Součtem všech těchto přidaných hodnot získáme hodnotu HDP formou výrobní metody.⁵⁴

3.4.2 Inflace

Inflací se rozumí růst cenové hladiny, která ukazuje na cenovou nerovnováhu. Z časového hlediska se jedná o dlouhodobější záležitost, tedy za inflaci nelze považovat skokové zvýšení cen, ale jde o více po sobě jdoucích časových období. S cenovou hladinou

⁵² JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 33 s. ISBN 978-80-271-0251-8.

⁵³ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 34 s. ISBN 978-80-271-0251-8.

⁵⁴ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 34-35 s. ISBN 978-80-271-0251-8.

souvisí i kupní síla, která vlivem zvyšování cenové hladiny klesá. To má za následek zvyšování cen.⁵⁵

Opakem inflace je deflace. Tou se rozumí situace, kdy snížením cenové hladiny kupní síla neklesá, ale naopak roste. Jde o dlouhodobé snižování cenové hladiny.⁵⁶ „Obecně se prokazuje, že její dopady jsou horší než dopady inflace. Je to dáno tím, že je zpravidla doprovázena poklesem produktu ekonomiky, růstem nezaměstnanosti poklesem zisků (resp. ztrátou) podniků a bank, růstem reálných úrokových měr.“⁵⁷

Další pojem, se kterým se v souvislosti s inflací setkáváme je míra inflace. Ta se vypočítává v procentech. Výsledkem je změna cenového indexu v daném časovém období.

Měření inflace

Měření a výpočet inflace je jednou z nejdůležitějších údajů v ekonomice. Její výpočet je velmi složitý, protože při měření dochází k porovnávání nestejných hodnot. Výpočet provádí Český statistický úřad. Nejčastější vyjádření cenové hladiny je pomocí indexu spotřebitelských cen (CPI) nebo implicitního cenového deflátoru.

CPI lze vyjádřit vzorcem pro výpočet takto:

Obrázek 6 - Výpočet indexu spotřebitelských cen

$$\text{CPI} = \frac{\text{HODNOTA DANÉHO SPOTŘEBNÍHO KOŠE V CENÁCH BĚŽNÉHO ROKU}}{\text{HODNOTA DANÉHO SPOTŘEBNÍHO KOŠE V CENÁCH ZÁKLADNÍHO OBDOBÍ}} \times 100$$

Zdroj: ⁵⁸ vlastní zpracování

⁵⁵ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 128 s. ISBN 978-80-271-0251-8.

⁵⁶ ČERNOHORSKÝ, Jan. *Finance: od teorie k realitě*. Praha: Grada Publishing, 2020. 175 s. ISBN 978-80-271-2215-8.

⁵⁷ ČERNOHORSKÝ, Jan. *Finance: od teorie k realitě*. Praha: Grada Publishing, 2020. 175 s. ISBN 978-80-271-2215-8.

⁵⁸ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 129 s. ISBN 978-80-271-0251-8.

V případě použití indexu spotřebitelských cen k výpočtu míry inflace bude vzorec vypadat takto:

Obrázek 7 - Vzorec míra inflace

$$\text{Míra inflace} = \frac{CPI_t - CPI_{t-1}}{CPI_{t-1}} \times 100$$

Zdroj: ⁵⁹ vlastní zpracování

Druhy inflace

Základním rozdělení inflace je: inflace mírná, pádivá, hyperinflace.

Mírná inflace je považována za přijatelnou, stabilní s mírným tempem. Zpravidla se za takovou inflaci považuje taková, která dosahuje do 10 %. Lidé při tomto typu inflace důvěřují bankám a financím a nemají důvod proto peníze do bank neukládat.

Pádivá inflace je rychlá, nestálá, peníze nemají svou stálou hodnotu, ale rychle ztrácejí hodnotu. Lidé nevěří bankám, neukládají si peníze, ale hledají jinou cestu, jak peníze zhodnotit (nemovitosti, zlato). Pádivá inflace se pohybuje min. ve dvojciferných hodnotách.

Hyperinflace se pohybuje přibližně od 50 % až do stovek a víc %. Při tomto typu inflace peníze ztrácí svou funkci a pomatu se přechází spíše ke směně naturální, může dojít až k úplnému zhroucení peněžního systému.⁶⁰

Příčiny inflace

Dle Keynesiánců můžeme příčiny inflace dělit na dvě skupiny, na jedné straně nabídková inflace a na straně druhé inflace poptávková. Vždy se jedná o to, na které straně příčiny stojí (kde se vyskytují).⁶¹

- a) nabídková inflace – této inflaci se také někdy říká inflace nákladová. U této inflace se vyskytuje příčina na straně nabídky. Důvodem jsou vzrůstající vstupní náklady

⁵⁹ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 132 s. ISBN 978-80-271-0251-8.

⁶⁰ HLADÍK, René. *Ekonomie: základní kurs (pro bakalářský stupeň vysokých škol)*. 4. vyd. [Ústí nad Labem]: Reneco, 2013. 196-197 s. ISBN 978-80-86563-42-8.

⁶¹ ČERNOHORSKÝ, Jan. *Finance: od teorie k realitě*. Praha: Grada Publishing, 2020. 169 s. ISBN 978-80-271-2215-8.

na výrobu, s tím související zvyšování ceny výrobku a následně varianta snížení výroby nebo snížení zájmu ze strany zákazníků, tedy snížení poptávky.

- b) poptávková inflace – shledává příčinu na straně zvýšené poptávky. Ta může být způsobena možným růstem příjmů domácností, a tedy větší poptávka ze strany zákazníků (domácností), snižování úrokových sazeb ze strany ČNB a s tím související větší firemní investice a růst poptávky ze strany firem, zvyšování vládních výdajů nebo zvýšení výdajů zahraničních subjektů.⁶²

3.4.3 Nezaměstnanost

V souvislosti s nezaměstnaností je třeba rozdělit dva druhy obyvatel, ekonomicky aktivní a ekonomicky neaktivní obyvatelstvo. „*Je důležité si uvědomit, že z makroekonomického hlediska se nezaměstnanost týká obyvatelstva v produktivním věku, což je věk od ukončení povinné školní docházky do odchodu do penze.*“⁶³ Ekonomicky neaktivními jsou například studenti, osoby v domácnosti (rodiče na MD, RD, pečující o handicapované), zdravotně postižené osoby, ale také dobrovolně nezaměstnaní, kteří se práci hledat nesnaží.

Typy nezaměstnanosti

Nezaměstnanost se dá dělit na mnoho typů. Z hlediska časového můžeme nezaměstnanost dělit na krátkodobou a dlouhodobou, z hlediska dobrovolnosti na dobrovolnou a nedobrovolnou, z hlediska příčiny vzniku poté na cyklickou, frikční, strukturální a sezónní.

Krátkodobá – trvá zpravidla nejdéle do jednoho roku.

Dlouhodobá – „*..., za kterou je obvykle považována nezaměstnanost trvajících déle než rok. ...Nepříznivě jsou ovlivněny i rodiny dlouhodobě nezaměstnaných.*“⁶⁴

⁶² JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 139 s. ISBN 978-80-271-0251-8.

⁶³ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 154 s. ISBN 978-80-271-0251-8.

⁶⁴ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 157 s. ISBN 978-80-271-0251-8.

Dobrovolná – jedinec odmítá pracovat za určených podmínek, a tak je dobrovolně nezaměstnán.

Nedobrovolná – jedinec by rád pracoval za daných podmínek, ale práci se mu najít nedaří.

Sezónní – „*Samostatným typem nezaměstnanosti je nezaměstnanost sezónní, projevující se víceméně pravidelnými výkyvy v průběhu roku. Tato nezaměstnanost se vyskytuje v těch odvětvích ekonomiky, která jsou silně ovlivňována ročním obdobím (klimatickými podmínkami, počasím). Jde například o zemědělství, stavebnictví, turismus, cukrovarnictví.*“⁶⁵

Cyklická – „*Za příčinu cyklické nezaměstnanosti je považován cyklický pohyb ekonomiky. V recesi se obvykle cyklická nezaměstnanost zvyšuje, zatímco ve fázi expanze klesá. Délka jejího trvání je proměnlivá a je ovlivňována délkou aktuálního ekonomického cyklu. ... Negativní důsledky cyklické nezaměstnanosti jsou umocněny tím, že postihuje celou ekonomiku plošně, napříč všemi sektory národního hospodářství.*“⁶⁶

Frikční – tento typ nezaměstnanosti je spojen s pohybem a životem lidí (stěhování, hledání nových pracovních míst atd.), jde spíše o krátkodobou nezaměstnanost, která může mít pro ekonomiku pozitivní důsledky.

Strukturální – „*O strukturální nezaměstnanosti hovoříme v případě nesouladu kvalifikační struktury nabízené a poptávané práce... Jako příčinu tohoto jevu můžeme uvést změny struktury ekonomiky, ať už v celkovém měřítku nebo jen v některých regionech, jejichž ekonomika prochází závažnými strukturálními změnami, kdy dochází k útlumu např. těžebního, hutního, textilního nebo sklářského průmyslu. Jiná příčina může být dána technickým pokrokem, kdy rozvoj automatizovaných nebo robotizovaných pracovišť znamená, že živá pracovní síla je nahrazována „prací strojů.“*“⁶⁷

⁶⁵ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 160 s. ISBN 978-80-271-0251-8.

⁶⁶ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 160 s. ISBN 978-80-271-0251-8.

⁶⁷ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 159 s. ISBN 978-80-271-0251-8.

Míra nezaměstnanosti

„Vypočítává se jako poměr počtu ekonomicky aktivních obyvatel k obyvatelstvu v produktivním věku (vyjádřeno v procentech).“

Obrázek 8 - Vzorec výpočet míry nezaměstnanosti

$$\text{Míra nezaměstnanosti} = \frac{\text{počet nezaměstnaných osob}}{\text{počet ekonomicky aktivních osob}} \times 100$$

Zdroj: ⁶⁸ vlastní zpracování

V České republice provádí měření míry nezaměstnanosti Český statistický úřad.⁶⁹

3.4.4 Platební bilance

Platební bilance ukazuje, jak stát obchodoval se zahraničím v daném měřitelném úseku a zda dochází k vnější ekonomické rovnováze. Do obchodování státu jsou zahrnuty jako stát, instituce, tak i obyvatelé daného státu. Výsledek platební bilance ukazuje, v jaké stavu je ekonomika státu, předpoklad jejího dalšího vývoje a jaký je výsledek hospodářské politiky za sledované období. „*Platební bilance země je významnou ekonomickou kategorií, která ve svém celku, výsledku a struktuře podává specifický obraz o: stavu ekonomiky a její vnější výkonnosti, charakteru jejího rozvoje i zaměření, úspěšnosti prováděné hospodářské politiky v dané zemi.*“⁷⁰ Sestavení platební bilance záleží na daném státu a jeho požadavcích na podrobnost a hloubku sledovaných údajů (sestavy). Bilance může být sestavena z hlediska struktury vertikálně nebo horizontálně.

Horizontální struktura

Obsahem horizontálního neboli věcného členění jsou následující položky:

⁶⁸ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 155 s. ISBN 978-80-271-0251-8.

⁶⁹ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 154-168 s. ISBN 978-80-271-0251-8.

⁷⁰ SLANÝ, Antonín a Milan ŽÁK. *Hospodářská politika*. 1.vyd. Praha: C.H. Beck, 1999. 116 s. ISBN 80-7179-237-3.

1. „běžný účet platební bilance, který zachycuje obchod se statky a službami a také transferové platby“⁷¹ – součástí běžného účtu je: obchodní bilance, bilance služeb, bilance výnosů a bilance transferových plateb.
2. „kapitálový účet, který zaznamenává koupě a prodej aktiv, přímé investice, nákupy cenných papírů a půjčky soukromého sektoru a vlády v zahraničí (tzv. oficiální transakce s rezervami, což znamená činnost centrální banky); je tvořen
 - bilance přímých investic
 - bilance portfoliových investic
 - bilance ostatního dlouhodobého kapitálu
 - bilance krátkodobého kapitálu,“⁷²
3. Finanční účet – lze z hlediska časové dělit na krátkodobý (do jednoho roku) a dlouhodobý (déle než rok). Řadíme sem:
 - Přímé investice – mohou být dvojího typu – v zahraničí nebo zahraniční v tuzemsku
 - Portfoliové investice
 - Finanční deriváty
 - Ostatní investice

Finanční účet ukazuje všechny platby, které ovlivňují (upravují) tuzemské prostředky oproti zahraničním.

4. Saldo chyb a opomenutí – slouží k započítání odchylek, které mohou při transakcích vzniknout, aby byla platební bilance vyrovnaná.
5. Měnový účet – obsahuje všechny transakce platební bilance.

⁷¹ SLANÝ, Antonín a Milan ŽÁK. *Hospodářská politika*. 1.vyd. Praha: C.H. Beck, 1999. 116 s. ISBN 80-7179-237-3.

⁷² SLANÝ, Antonín a Milan ŽÁK. *Hospodářská politika*. 1.vyd. Praha: C.H. Beck, 1999. 116-117 s. ISBN 80-7179-237-3.

Vertikální struktura

Smyslem vertikálního rozdělení je ve dvou skupinách rozdělit kreditní (zajišťují devizovou nabídku) a debetní položky, které vytváří devizovou poptávku a jsou předem stanoveny pro její hodnocení.⁷³

3.5 Banky a bankovní soustava

Banky, které na daném území působí, navzájem si konkurují, společně tvoří bankovní soustavu. Bankovní soustava může být jednostupňová nebo víceúrovňová (centrální banka společně s dalšími bankami). Jednostupňový systém se zpravidla v praxi nevyužívá. Spolu s centrální (emisní) bankou nerozlišujeme žádné další banky. Tento systém bankovní soustavy byl uplatňován v počátcích bankovníctví („*existovala pouze soukromá emise peněz komerčních bank a neexistovala žádná centrální banka*“)⁷⁴ Dále může fungovat jednostupňový systém v případě sloučení emisní banky a bank komerčních z důvodu politického systému („*na našem území takto fungovala Státní banka československá od r. 1950 do r. 1990*“)⁷⁵. Další možné fungování jednostupňového systému navrhuji monetaristé z důvodu svobodného fungování bankovního systému. Ve víceúrovňových soustavách působí vedle centrální banky dále univerzální banky, univerzální a realitní banky, komerční a investiční banky, komerční, investiční a realitní banky. Centrální banka zde plní funkci emisní banky a ostatní banky fungují na podnikatelském principu.⁷⁶

V České republice se uplatňuje bankovní soustava centrální banka společně s komerčními (obchodními) bankami s podsystémem centrální banka, univerzální banky (komerční) a realitní banky.⁷⁷

⁷³ BRČÁK, Josef a Bohuslav SEKERKA. *Makroekonomie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. 235-236 s. ISBN 978-80-7380-245-5.

⁷⁴ ČERNOHORSKÝ, Jan. *Finance: od teorie k realitě*. Praha: Grada Publishing, 2020. 318 s. ISBN 978-80-271-2215-8.

⁷⁵ ČERNOHORSKÝ, Jan. *Finance: od teorie k realitě*. Praha: Grada Publishing, 2020. 318 s. ISBN 978-80-271-2215-8.

⁷⁶ ČERNOHORSKÝ, Jan. *Finance: od teorie k realitě*. Praha: Grada Publishing, 2020. 318-319 s. ISBN 978-80-271-2215-8.

⁷⁷ HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2001. 475 s. ISBN 80-7179-387-6.

3.5.1 Historie bankovníctví

Dle dochovaných materiálů lze soudit, že historie bankovníctví sahá až do Mezopotámie a je tedy stará více než 5 tisíc let. Ke skutečnému a velkému rozmachu bankovníctví dochází až ve 13. – 14. století v Itálii, kdy se rozvíjí námořní obchod. V souvislosti s tímto rozmachem začínají vznikat bankovní pobočky a k obchodům jsou využívány pro směnu bezhotovostní platby – šeky a směnky. První bankou na světě byla banka z roku 1397 Banco de Medici. Za nejdéle existující banku je považována Banka Monte dei Pachi di Siena z roku 1472.

V 18. století dochází ke vzniku prvních spořitelen, které se snaží hospodařit s penězi i chudou část obyvatel. První banka v České republice byla založena v roce 1824 a jednalo se o Českou spořitelnu.⁷⁸

3.5.2 Centrální banka

V České republice působí jako centrální banka Česká národní banka, která je nositelem monetární politiky. Právní zakotvení České národní banky najdeme v Ústavě ČR a v zákonu o České národní bance. Jde o právnickou osobu. ČNB má hlavní sídlo v Praze, další pobočky se nachází v Ústí nad Labem, Plzni, Českých Budějovicích, Hradci Králové, Brně a Ostravě. Jako součást evropské sítě centrálních bank musí centrální banka plnit jeden úkoly, které jsou nutné pro fungování v rámci České republiky, ale i úkoly a cíle, které jí stanoví evropské povinnosti. „*Nejvyšším řídicím orgánem ČNB je bankovní rada, jejímiž členy jsou guvernér, dva viceguvernéři a čtyři další členové bankovní rady. Všechny členy bankovní rady jmenuje prezident republiky na nejvýše dvě šestiletá období.*“⁷⁹

Centrální banka má za úkol kontrolovat množství peněžní hotovosti v oběhu (emisní monopol), zajišťovat měnovou politiku státu a dohlížet a regulovat fungování ostatních bank v bankovní soustavě.⁸⁰

⁷⁸ LIPOVSKÁ, Hana. *Moderní ekonomie: Jednoduše o všem, co byste měli vědět*. Praha: Grada Publishing, 2017. 116-117 s. ISBN 978-80-271-0120-7.

⁷⁹ Česká národní banka. *O ČNB*. [online]. [cit. 8. 2. 2023]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/

⁸⁰ Česká národní banka. *O ČNB*. [online]. [cit. 8. 2. 2023]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/

K činnosti a naplňování stanovených cílů slouží centrální bance několik nástrojů. Můžeme je dělit na přímé a nepřímé. „*Charakteristickým znakem nepřímých nástrojů je jejich plošné působení, řadíme mezi ně především:*

- *politiku změny diskontní sazby,*
- *stanovení výše povinných minimálních rezerv,*
- *operace na volném trhu,*
- *lombardní úvěr,*
- *reeskontní sazby a úvěry,*
- *konverze devizového kurzu,*
- *swapy zahraniční měny,*
- *tvorba pravidel likvidity,*
- *intervence měnového kurzu.“⁸¹*

Přímé nástroje jsou využívány spíše krátkodobě na omezenou dobu mají konkrétní charakter. „*Patří k nim zejména:*

- *selektivní pravidla likvidity,*
- *úvěrové kontingenty,*
- *povinné vklady,*
- *doporučení, výzvy, dohody.“⁸²*

3.5.3 Komerční banky

Komerční banky, někdy také obchodní banky, patří mezi základní typy bank, které fungují na principu uchovatele finančních úspor od jednotlivých klientů a tyto finance propůjčují jiným klientům. „*Obchodní banky (dále jen banky), jsou v podstatě firmami, obchodujícími s penězi.“⁸³* Operace, které banky využívají mohou být zejména aktivní, pasivní, neutrální.

⁸¹ SLANÝ, Antonín a Milan ŽÁK. *Hospodářská politika*. 1.vyd. Praha: C.H. Beck, 1999. 105 s. ISBN 80-7179-237-3.

⁸² SLANÝ, Antonín a Milan ŽÁK. *Hospodářská politika*. 1.vyd. Praha: C.H. Beck, 1999. 105 s. ISBN 80-7179-237-3.

⁸³ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 109-110 s. ISBN 978-80-271-0251-8.

Pasivními operacemi vznikají bance závazky z přijatých vkladů od klientů, kterým za uložené vklady poskytují nákladové úroky. Aktivní operace dělají naopak z banky věřitele vůči klientům, kterým poskytují služby (zejména ve formě úvěrů) a bankám tam přichází výnosové úroky. Neutrální opera přináší bankám zisk ve formě poplatků, případně úroků z poskytnutých služeb, např. zřízení a vedení účtu, úschova cenností apod.⁸⁴

3.6 Peníze

„Vznik peněz je spojen se vznikem dělby práce.“ „V souvislosti s rozvojem dělby práce se objevuje další proces – směna.“ „Vynález peněz postupně vytlačuje naturální směnu, usnadňuje, zpřehledňuje a zlevňuje směnu zboží, proto peníze řadíme mezi nejvýznamnější vynálezy v historii lidstva. Vývoj každé společnosti si časem vynucuje existenci peněz, jinak by daná společnost ekonomicky zaostávala.“⁸⁵

Za peníze je považováno vše, co lze využít ke směně. Peníze by měly plnit funkce jako oběživo, tedy prostředek s hodnotou, která bude sloužit dát k oběhu a další směně. Další funkcí peněz je ve formě platidla, zúčtovací jednotky a měřítko cen, kde slouží obecně jako platidlo k placení za zboží a služby, ale i jako ocenění za práci, služby, materiál atd. Obecně slouží také jako porovnání nákladů a výdajů. Dále peníze slouží jako uchovatel hodnoty, kde díky své stálosti drží stále relativně stejnou hodnotu. (mimo dobu inflace).⁸⁶

„Emise peněz znamená způsoby vydávání peněz do oběhu a jejich stahování. Rozeznáváme čtyři vývojová stádia emise peněz:

- a) mincovnictví;*
- b) státně rozpočtovou emisi;*
- c) klasickou bankovní úvěrovou emisi;*

⁸⁴ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 109-110 s. ISBN 978-80-271-0251-8.

⁸⁵ ČERNOHORSKÝ, Jan. *Finance: od teorie k realitě*. Praha: Grada Publishing, 2020. 32-33 s. ISBN 978-80-271-2215-8.

⁸⁶ HLADÍK, René. *Ekonomie: základní kurs (pro bakalářský stupeň vysokých škol)*. 4. vyd. [Ústí nad Labem]: Reneco, 2013. 161 s. ISBN 978-80-86563-42-8.

d) *moderní bankovní úvěrovou emisí.* ⁸⁷

3.6.1 Peněžní agregáty

„Peněžní agregáty (také se používá pojem měnové agregáty) jsou praktickým produktem centrálních bank, které pomocí nich definují, sledují a ovlivňují množství peněz v oběhu. Centrální banky tak definují několik forem peněz podle jejich likvidity. Likviditou v tomto smyslu rozumíme, jak snadno lze s daným aktivem platit (jak rychle a s jakými náklady ho lze přeměnit na platební prostředky). Z toho vyplývá, že peníze jsou v podstatě nekonečně likvidní.“ ⁸⁸ *„Likviditou rozumíme stupeň připravenosti aktiv k platbám.“* ⁸⁹

„Pro konstrukci peněžních agregátů platí následující pravidla:

- *značí se velkým písmenem M a číslicí;*
- *jsou seřazeny podle likvidity od nejvíce likvidních (s nejmenším číslem – M0) po nejméně likvidní (s největším číslem);*
- *každý peněžní agregát s vyšším číslem obsahuje celý peněžní agregát s číslicí o jednu nižší plus určitou část dalších méně likvidních peněžních prostředků;*
- *oběživo se zpravidla označuje jako M0;*
- *do peněžních agregátů se zahrnují pouze nástroje držené rezidenty (občany dané země a firem se sídlem v dané zemi), protože se předpokládá, že pouze ty mohou ovlivnit domácí cenovou hladinu.“* ⁹⁰

⁸⁷ ČERNOHORSKÝ, Jan. *Finance: od teorie k realitě*. Praha: Grada Publishing, 2020. 33 s. ISBN 978-80-271-2215-8.

⁸⁸ ČERNOHORSKÝ, Jan. *Finance: od teorie k realitě*. Praha: Grada Publishing, 2020. 71 s. ISBN 978-80-271-2215-8.

⁸⁹ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 99 s. ISBN 978-80-271-0251-8.

⁹⁰ ČERNOHORSKÝ, Jan. *Finance: od teorie k realitě*. Praha: Grada Publishing, 2020. 71 s. ISBN 978-80-271-2215-8.

Obrázek 9 - Obsah jednotlivých peněžních agregátů

oběživo	vklady na běžných účtech v bankách	termínované vklady	ostatní vklady	krátkodobé cenné papíry nebankovních subjektů
M1				
M2				
M3				

Zdroj: ⁹¹ vlastní zpracování

M1 – úzký peněžní agregát = oběživo + vklady na běžných účtech v bankách

Jako oběživo můžeme chápat hotovost, tedy bankovky a mince nebankovních subjektů. Za vklady na běžných účtech v bankách jsou považovány vklady nebankovních subjektů, které jsou uskutečňovány v domácí, tedy české měně.

M2 – střední peněžní agregát = M1 + termínované vklady + ostatní vklady

„Termínované vklady a ostatní vklady mají nižší likviditu, protože disponování s nimi je oprati M1 do určité míry omezeno.“⁹² Termínované vklady mají určitou výpovědní lhůtu, znamená to tedy, že je předem dána a domluvena lhůta, která je nutná k podání požadavku na čerpání a po uplynutí této lhůty jsou finance na účtu disponibilní. Za ostatní vklady se považují například vklady v cizích měnách nebo úsporné vklady.

M3 – široké peněžní agregáty = M2 + krátkodobé cenné papíry nebankovních subjektů v domácí měně

Mezi krátkodobé cenné papíry nebankovních subjektů v domácí měně může zařadit například akcie a podílové listy fondů.

S narůstající šíří agregátu, tedy čím vyšší M, tím zároveň narůstá i stabilita daného peněžního agregátu, tedy že peněžní agregát M3 má vyšší stabilitu než peněžní agregát M1. U likvidity je tomu naopak. Čím širší peníze (tedy čím vyšší M), tím menší je hodnota

⁹¹ ČERNOHORSKÝ, Jan. *Finance: od teorie k realitě*. Praha: Grada Publishing, 2020. 72 s. ISBN 978-80-271-2215-8.

⁹² ČERNOHORSKÝ, Jan. *Finance: od teorie k realitě*. Praha: Grada Publishing, 2020. 72 s. ISBN 978-80-271-2215-8.

likvidity. M1 jsou tedy považovány za nejméně stabilní, ale naopak disponují vyšší likviditou.⁹³

3.6.2 Měnová báze

Měnová báze slouží centrální bance k řízení a ovlivňování měnových agregátů. Jedná se o tzv. operativní kritérium. Měnová báze v sobě zahrnuje oběživa v hotovosti u nebankovních subjektů a rezervy na účtech bank. Členění měnové báze závisí na kontrole centrální banky. Nevypůjčená měnová báze je pod kontrolou centrální banky a k dohledu jí slouží nástroje monetární politiky (centrální banky), v tomto případě operace na volném trhu. Vypůjčenou měnovou bázi, která je pod menší kontrolou centrální banky ovlivňuje centrální banka např. prostřednictvím nástroje diskontních úvěrů.⁹⁴

3.6.3 Trh peněz

Na peněžní trh jsou hlavním zbožím peníze, po které se na trhu vytváří nabídka i poptávka. Vyšší úroková sazba způsobí růst hodnoty peněz, naopak nízká úroková sazba způsobuje menší hodnotu peněz.

- a) nabídka peněz-celkové množství peněz, které je prostřednictvím monetární politiky ČNB ovlivňováno. V případě větší nabídky peněz využívá ČNB expanzivní měnovou politiku nebo restriktivní měnovou politiku pro menší nabídku peněz v oběhu.⁹⁵
- b) poptávka po penězích-jde o množství peněz a poptávku po těchto penězích, které chtějí subjekty z důvodu atraktivnosti úrokové míry, tedy ceny v daném období. V souvislosti s poptávkou po penězích mluvíme také o pojmu peněžní zůstatek, kterým se rozumí stav, kdy subjekty chtějí mít ve svém držení určité množství

⁹³ ČERNOHORSKÝ, Jan. *Finance: od teorie k realitě*. Praha: Grada Publishing, 2020. 72-73 s. ISBN 978-80-271-2215-8.

⁹⁴ REVENDA, Zbyněk. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2015. ISBN: 978-80-7261-279-6.

⁹⁵ BRČÁK, Josef, Bohuslav SEKERKA a Dana STARÁ. *Makroekonomie-teorie a praxe*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. s. ISBN 978-80-7380-492-3.

peněz. Důvody potřeby držení peněz a poptávky po penězích můžeme rozdělit na poptávku spekulativní a poptávku transakční.

Transakční poptávka souvisí s běžným obchodem (platbou) za poskytnuté zboží, suroviny, služby atd. V souvislosti s transakční poptávkou mluvíme také o opatrnostním motivu. Ten se vyznačuje tím, že zejména domácnosti se snaží vyčlenit část peněz pro případ tzv. deštivých dnů, které vznikají nepředvídatelnou událostí, nemocí, ztrátou zaměstnání apod. Pro takové případy si lidé snaží tvořit zásobu peněz, které by jinak mohli využívat ke spotřebě.

U spekulativní poptávky, někdy také označované jako poptávka majetková, nemají peníze směnou funkci, ale spíše funkci uchovatele peněžní hodnoty. Znamená to tedy, že subjekty mají peníze ve svém vlastnictví z důvodu plánu budoucí investice, tedy z důvodu držení jako peněžní pohotovost nebo uchovávají peníze z důvodu neatraktivnosti jiných aktiv.⁹⁶

3.7 Eurozóna

Eurozóna je jednou z neznámějších měnových unií. Měnová unie slouží jako peněžní systém mezi jednotlivými zeměmi, který zajišťuje společná centrální banka nebo centrální banka jednoho z členských států. Nevýhodou, která ze členství plyne je, že centrální banka členské země zaniká, případně ztrácí svou funkci a moc řídit peněžní trh v zemi. Tuto funkci přebírá zmiňovaná společná centrální banka všech členských zemí.⁹⁷ Každá členská země, které chce být členem eurozóny, musí splňovat konvergenční nebo také konvergenční maastrichtská kritéria, která jsou obsahem Smlouvy o fungování Evropské unie a dalších předpisů, např. Protokolu č. 13 o kritériích konvergence.

Kritéria, která musí členské země splňovat jsou zejména:

- Cenová stabilita – toto kritérium v sobě zahrnuje nejen dlouhodobou cenovou stabilitu země, ale i míru inflace.

⁹⁶ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. 104-109 s. ISBN 978-80-271-0251-8.

⁹⁷ REVENDA, Zbyněk. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2015. ISBN: 978-80-7261-279-6.

- Dlouhodobě udržitelné veřejné finance – tento ukazatel souvisí v první řadě s veřejnými financemi, které se odvíjí od HDP a měly by být vyrovnané a v druhé řadě od veřejného dluhu v poměru k HDP. V případě zvýšení hodnot tohoto ukazatele může dojít k uplatnění postupu při nadměrném schodku.
- Stabilita měnového kurzu – členský, popř. kandidátský stát by se neměl nijak výrazně odchylovat od běžného rozpětí měnového kurzu, a to v rozmezí alespoň dvou posledních let.
- Dlouhodobé úrokové sazby – dlouhodobá úroková sazba kandidátské země nesmí v posledním roce před šetřením o splnění kritérií přesáhnout úrokovou sazbu o více než 2 p.b. oproti třem členským státům s nejvyšší úrokovou sazbou ⁹⁸

⁹⁸ Evropská rada, Rada Evropské unie. *Podmínky pro vstup do eurozóny – konvergenční kritéria*. [online]. [cit. 31.1.2023]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/joining-the-euro-area/convergence-criteria/>

4 Vlastní práce

4.1 Ekonomika v období 1993-1999

Pro českou společnost byl rok 1993 zlomem v rozpadu Československa, ale na českou ekonomiku to nemělo zvláště závažné dopady. 1. 1. 1993 byly založeny Česká národní banka a Národní banka Slovenska, které v prvních měsících řídili společnou měnovou politiku. Vzhledem k tomu, že již od počátku bylo patrné, že představa o měnové politice obou států je odlišná, začala příprava oddělení i samostatné měny (měnové odluhy) ještě před rozdělením států (v listopadu 1992). Proto mohla být již v únoru spuštěna směna peněz na novou měnu – vznik České koruny. V následujících letech došlo ke snížení inflace, snížení nezaměstnanosti a snaze udržet měnovou politiku v rovnováze. To ovšem v polovině 90. let přerušil vznikající ekonomický problém v oblasti nerovnováhy mezi růstem mezd a produktivitou práce, společně s upadající důvěrou ze strany zahraničních investorů a snížením finančním přílivem. To vše mělo za následek rychlý pokles kurzu koruny, který nakonec vyústil až v přechod ČNB z fixního kurzu na režim volného pohybu neboli plovoucího kurzu. Tento krok způsobil růst inflace, který v roce 1998 dosáhl míry více než 13 %, dále začaly hodnoty klesat.

4.2 Ekonomika od roku 2000 až do současnosti

Růst ekonomiky, který započal již v roce 1999 pokračoval i v roce 2000. ČNB se v rozhodování o dalším postupu v souvislosti s vývojem ekonomiky držela nastavených úrokových sazeb a vycházela z provedených analýz, ze kterých se předpokládalo snížení míry inflace. Růst domácí poptávky pomohl ke zvýšení hrubého domácího produktu o 3,1 %. Domácí poptávka a růst spotřeby domácností v sobě odráží i zvyšování důvěry v instituce poskytující úvěry a zvyšování počtu čerpání půjček oproti předchozím obdobím. Zvyšující se zájem souvisí i s vyšší nabídkou služeb od finančních poskytovatelů. Vývoz a dovoz zboží a služeb v zahraničním obchodu se opět setkávají v růstem. Míra nezaměstnanosti začala v roce 2000 mírně klesat a začalo docházet k většímu souladu mezi nabídkou a poptávkou po pracovních místech, převážně z důvodu přílivu zahraničního kapitálu.

Rok 2001 pokračoval v již nastavených cílech, které měli vést k zajištění makroekonomické stability (např. nízké inflace). Významným krokem byla i úprava Ústavy

a Zákona o ČNB, která nově dává ČNB pravomoc v zajištění hospodářského růstu v rámci hospodářské politiky, která musí být v souladu s činností vlády. Z pohledu inflace nedocházelo v tomto roce k žádným výrazným výkyvům. Inflační cíl stanovený na hodnoty 2-4 % byl splněn (celková inflace 4,1 %). Oproti předchozímu roku se zvýšila o jednu desetinu míra nezaměstnanosti na 8,9 %. V únoru roku 2001 došlo ke snížení úrokových sazeb u 2T repo operací (\downarrow o 0,25 % na 5 %), a zavedení pravidla, že lombardní sazba bude vždy o 1 % vyšší než repo sazba a diskontní sazba bude vždy o 1 % nižší než repo sazba. V první polovině roku došlo k velkému růstu cen potravin, růstu cen zemědělských produktů, ale i růstu cen zahraničních pobytů. Naopak došlo k poklesu ceny ropy, a tím snížení cen pohonných hmot. Z tohoto důvodu došlo v červenci ke zvýšení 2T repo sazby zpět na 5,25 % a úpravě lombardní a diskontní sazby v souladu se zavedenými pravidly. Tyto úpravy společně s dalšími faktory vedly k tomu, že dle pozitivních prognóz došlo v listopadu opět ke snížení 2T repo sazby na 4,75 % a ostatních sazeb dle pravidel závislosti. Koncem roku také docházelo k výraznému posilování české koruny vůči ostatním světovým měnám. V konečném důsledku růstu ekonomiky v roce 2001 nedošlo ke zvyšování míry nezaměstnanosti. Celkové ekonomické podmínky na konci roku 2001 byly příznivé pro nadcházející roky. Ještě v dubnu roku 2001 vyhlásila ČNB v rámci režimu cílování inflace podobu pásma pro meziroční inflaci, která předpokládá v lednu 2002 úroveň 3-5 % a postupně bude až do roku 2005 klesat na úroveň 2-4 %.

Ekonomika se v roce 2002 potýkala hned s několika problémy. Mezi ty patřilo například stále pokračující posilování české koruny vůči euru, zpomalení růst světové ekonomiky nebo pokles cen potravin. To vše mělo za následek snížení míry inflace až pod předpokládanou míru, ale i pod úroveň EU. I přes tyto skutečnosti Česká národní banka v tomto roce několikrát přistoupila ke kroku snižování úrokových sazeb. V roce 2002 stále pokračoval ekonomický růst, který byl ovšem zpomalen stále pokračující silnou korunou, zpomalením růstem investic (zejména zahraničních), ale i povodní, které v srpnu 2002 postihly Českou republiku. Míra nezaměstnanosti oproti předchozímu roku stále rostla a již se dostala na úroveň 9,8 %. To bylo způsobeno nerovnováhou mezi nabídkou a poptávkou na trhu práce. Rok 2002 byl výrazný v silném posilování české koruny. Tomu se ČNB společně s vládou snažili zabránit dokumentem „Strategie řešení kurzových dopadů přílivu kapitálu z privatizace státního majetku a dalších devizových příjmů státu“. Strategie měla zabránit dalšímu posilování koruny, ke kterému bohužel nedošlo. Na konci ledna tak byla

snížena úroveň 2T repo sazby ze 4,75 % na 4,50 %, poté opět o 0,25 % a byly povoleny intervence na devizovém trhu. V průběhu roku došlo poté ještě několikrát k úpravě úrokové sazby. Také stále posilovala česká koruna, která se šplhala až k ceně 31 CZK/EUR. Na těchto hodnotách se začala zastavovat díky krokům ČNB na devizových trzích. Rok 2002 byl z pohledu ekonomiky spíše slabšího charakteru, s nízkou mírou růstu cen (spíše klesající), snižující se úrovní úrokových sazeb, posilující korunou, nízká zahraniční poptávka, V prosinci tohoto roku bylo v Kodani rozhodnuto o přistoupení států do EU v roce 2004 (ČR podepsala až 2003 v Aténách). Předpokladem bylo, že v případě splnění konvergenčních kritérií by se Česká republika měla stát součástí eurozóny v roce 2007.

Rok 2003 byl významným v oblasti inflace, která dosahovala stále nižších hodnot, než byl průměr EU, a to až na hodnotu 0,1 %. Prvotní obavy z dalších poklesů inflace se nepotvrdily a pokračoval růst ekonomiky. ČNB již nepodnikala kroky na devizových trzích, ale pouze snižovala úrokové sazby. Ty měli vliv na poptávku domácností a nárůst důvěryhodnosti bank a zájem o úvěry. V tomto roce bylo také nezbytné dokončit všechny potřebné změny, které souvisí ve vstupem ČR do EU, a tomu se také stalo.

Rok 2004 se stal pro Českou republiku důležitým, protože v květnu tohoto roku ČR vstoupila do EU a Česká národní banka se tím tak stala členem Evropského systému centrálních bank. Inflačním cílem bylo udržet inflaci stále v nízkých hodnotách a blízko stanovených cílů, což se také dařilo. Dále byl stanoven inflační cíl od roku 2006 do doby přijetí eura. Koncem roku 2004 byla vyhodnocena střednědobá koncepce, podle které se banka řídila v letech 2002-2004. Závěrem bylo, že se koncepci podařilo plnit a zároveň byla vytvořena nová koncepce pro roky 2005-2010. Byl stanoven nový inflační cíl ve výši 3 %, kterého by mělo být dosaženo v období od roku 2006 do doby přijetí eura. Míra inflace se v roce 2004 mírně zvýšila a splňovala předpokládanou míru. K mírnému zvýšení inflace došlo především v důsledku zvýšení spotřební daně např. na alkohol, cigarety a benzín. Dále došlo k úpravě základní sazby DPH z původních 22 % na 19 %. Na růst ekonomiky měly vliv zahraniční investice, ale i vyšší vývoz oproti předchozím období. ČNB v průběhu roku opravila i úrokové sazby (2T repo sazba se ve dvou krocích zvýšila z 2 % na 2,50 % a zbylé dvě sazby dle dříve stanovených pravidel). Zvýšení sazeb mělo pomoci k úpravě výše likvidity, která se zvyšovala a bylo nutné tedy její množství snížit.

Rok 2005 byl z hlediska inflace a dalších makroekonomických ukazatelů velice úspěšný. Inflaci se dařilo držet stále na nízké úrovni, česká koruna vůči zahraničním měnám

posilovala svou hodnotu a úrokové sazby tak mohli být ještě více snižovány. Posilování české koruny mělo za důsledek, že dovážené výrobky a služby měly nižší hodnotu. To také mělo vliv na nižší inflaci. Úrokové sazby byly v tomto roce upravovány celkem 4x. V lednu a dvakrát v dubnu došlo ke snížení sazby a v říjnu došlo ke zvýšení sazby až na konečnou podobu 2T repo sazby ve výši 2,0 %. Díky nízkým úrokovým sazbám rostla poptávka domácností po úvěrových službách. K pozitivnímu vývoji inflace přispělo i stále klesající ceny potravin nebo úprava nepřímých daní. Za optimističtější vývojem inflace stál také zahraniční obchod, tedy fakt, že růst poptávky zahraničního obchodu (větší vývoz zboží a služeb) předstihl dovoz těchto položek. I přes mnoho aspektů bylo prvním rokem dosaženo přebytku obchodní bilance ve výši 41,9 mld. Kč. Koncem roku byla opět provedena analýza plnění konvergenčních kritérií a stejně jako v předchozím roce, stále nebylo doporučeno v následujícím roce připojení do eurozóny.

Rok 2006 přinesl sjednocení dohledu nad ekonomickými subjekty do pravomoci České národní banky. Z pohledu naplňování cílů byl rok 2006 v podobném výstupu jako rok předchozí. Opět došlo k udržení inflace v inflačním cíli a je tedy hodnocen jako úspěšný. Během roku musela být upravena úroková sazba v závislosti na vývoji domácí a zahraniční ekonomiky. Stále se ale jednalo o nízké úrokové sazby v porovnání s evropským průměrem. Za stále rostoucí mírou HDP tentokrát nemohl pouze zahraniční obchod, ale především poptávka domácností a zvyšování investic domácností. Rok 2006 byl rozhodující v rozhodnutí, že vstup do eurozóny je nutné odložit a je tedy nutné vypracování nového strategického dokumentu. Slábnoucí kurz amerického dolaru vůči euru posílil kurz koruny vůči dolaru více než proti euru a snižoval tak vliv vysokých cen energetických surovin na světovém trhu. Vypracovávané prognózy předpovídali na následující roky zvyšující se míru inflace. V důsledku předpokládaných výsledků se ČNB rozhodla v průběhu roku 2006 o zvýšení úrokových sazeb. Šlo o zvyšování 2T repo sazby ve dvou krocích až na konečných 2,50 %.

V roce 2007 se naplnily předpoklady růstu inflace, které se vyšplhala až na horní hranici na hodnotu 2,8 %. Stále pokračující spotřeba domácností a tvorba fixního kapitálu měly hlavní vliv na růst ekonomiky. Další vliv na růst ekonomiky měl i zahraniční obchod (čistý vývoz). Zvyšující se poptávka po zaměstnání a tím klesající míra nezaměstnanost měly také velký vliv na růst české ekonomiky, míra nezaměstnanosti tak v roce 2007 dosáhla úrovně 5,3 % a byla jednou z nejnižších v EU. Kurz koruny vůči euru měl v první polovině

roku oslabující tendence, v druhé polovině roku začala koruna opět posilovat. Koruna vůči americkému dolaru posilovala ještě více. Tyto finanční situace měly pozitivní vliv na dovoz zboží a služeb ze zahraničí, které díky silné koruně byly levnější. Úrokové sazby se v průběhu roku měnily celkem čtyřikrát a ve výsledku o 1 p.b. Dále byl představen nový dokument, který udává inflační cíl od roku 2010. Tímto cílem má být snížení inflace ze 3 % na 2 %. ČNB a vláda rozhodli o dalším odkladu přistoupení do eurozóny a přijetí společné měny euro.

Rok 2008 byl významným v důsledku celosvětové ekonomické krize, která na českou ekonomiku dopadala převážně v poslední čtvrtině roku a ovlivnila ekonomiku snížením míry inflace, poklesu hospodářského růstu, oslabením kurzu české koruny nebo zvýšením míry nezaměstnanosti. ČNB se snažila na tuto situaci reagovat s předstihem, a tak začala již v polovině roku snižovat úrokové sazby (až o 1,5 %). Počátkem roku zvyšování inflace pokračovalo. Po zbytek roku inflace klesala. Na vývoj inflace měly velký vliv regulované ceny jednotlivých položek (vyšší nájemné, rostoucí ceny plynu, elektřiny a tepla, ale i nově zavedené zdravotnické poplatky). V roce 2008 byla upravena sazba dříve 5 % DPH na 9 % a zvýšení spotřební daně na tabákové výrobky. Negativní vliv na vývoj ekonomiky a hospodářského růstu mělo i snížení zahraniční poptávky v důsledku světové ekonomické krize. Ke konci roku došlo ke zvýšení míry nezaměstnanosti v důsledku zpomalení růstu ekonomiky. Kurz koruny vůči euru i americkému dolaru v první polovině roku stále více posiloval, ve druhé polovině ovšem začal výrazně klesat a koruna oslabovala. Na konci roku byl opět schválen dokument, kterým se nedoporučuje vstup do eurozóny.

V důsledku přetrvávající ekonomické krize byl rok 2009 z ekonomického hlediska hodnocen jako méně úspěšný. Došlo k výraznému snížení hodnoty HDP nebo zvýšení míry nezaměstnanosti. Negativní vliv na vývoj ekonomiky měl i velký pokles zahraniční poptávky, které vedla k nižšímu vývozu a tím pádem ke snížení HDP a poklesu investic. Zvyšující míru nezaměstnanosti a možné riziko ve snižování investic domácností bylo vyrovnáno poskytovanými sociálními dávkami. Z důvodu stále snižující míry inflace ČNB navázala na snižování úrokových sazeb z předchozího roku a snížila 2T repo sazbu na hodnotu 1,75 %. Ani v tomto roce (tedy pro rok následující) nebylo doporučeno přijetí eura.

Rok 2010 byl pro Českou republiku rokem zotavovacím, kdy je nutné dát do pořádku ekonomiku. Po dopadech ekonomické a hospodářské krize v uplynulých letech se ekonomika začíná opět pozvolna vzpamatovávat a pozvolným tempem roste. Inflace se od

poloviny roku začala dostávat z dolního inflačního pásma do inflačního cíle okolo 2 %, které je nově od roku 2010. ČNB v květnu opět snížila úrokové sazby o 0,25 % (mimo diskontní sazbu). Za pozvolný růst ekonomiky může především nízká zahraniční poptávka, kterou mírně vyrovnal růst německé ekonomiky, na které je česká ekonomika jako svém obchodním partnerovi částečně závislá. Kurz koruny ovlivnily vnější faktory (řecká krize, fiskální krize v Irsku nebo rozšíření dluhové krize). V průběhu roku začalo docházet k mírnému poklesu míry nezaměstnanosti, ale z důvodu pomalého vývoje ekonomiky rostla zaměstnanost pomalu. Dle zpracovaného dokumentu opět nebylo doporučeno přijetí společné měny eura.

Rok 2011 byl z pohledu růstu ekonomiky spíše pomalejší. Docházelo spíše k doznívání kroků, které proběhli ještě v předchozím roce. Tyto kroky se postupně promítly i do oblasti trhu práce a přineslo mírné zvýšení zaměstnanosti a růstu mezd v soukromé sféře. Inflation se během roku pohybovala v normách inflačního cíle (1,9 %). Tuto míru neovlivnilo nijak významně ani nadcházející zvýšení snížené sazby DPH z 10 % na 14 %. V první části roku docházelo k pozvolnému posilování koruny. Za oslabením koruny v závěru roku mohla ve větší míře stále pokračující zahraniční obchodní krize a nízká zahraniční poptávka.

Inflation se v průběhu roku 2012 pohybovala v normách inflačního pásma a koncem roku dosáhla hodnot 3,3 %. Na rostoucí inflaci měly dopad i rostoucí ceny dovážených komodit i zahraničních komodit. V tomto roce dále pokračoval spíše pokles ekonomiky v důsledku přetrvávající nízké zahraniční poptávky, a i domácí poptávky. Míra nezaměstnanosti oproti předchozímu roku roste, ale naopak mzdy klesají. Z důvodu oslabující české ekonomiky byla ČNB nucena přistoupit ke snížení úrokových sazeb téměř k nulové hodnotě. Z důvodu předpokládané prohlubující se krize v eurozóně se očekávalo zhoršení české ekonomiky. Na konci roku došlo opět ke schválení dokumentu o nedoporučení vstupu do eurozóny. Situace na evropském trhu není vyhovující pro přijetí společné měny.

Vstup do roku 2013 nebyl pro ekonomiku příliš příznivý. Ekonomická krize ovlivnila řadu oblastí – zvýšení míry nezaměstnanosti, pokles mezd, pokles investic a zisků firem i domácností. ČNB se snažila řešit tuto situaci již v uplynulém roce snížením úrokových sazeb téměř na 0. Oslabení koruny, které se táhlo již z roku 2012 vydrželo ještě začátkem roku. Začátkem roku sahala inflace lehce pod 2 % a bylo jasné, že růst ekonomiky a stabilizace inflace budou dlouhodobějším a pomalejším, než se předpokládalo. V prognózách

výhledové situace se poprvé v historii objevují potřeby zavedení záporných úrokových sazeb, ale i využití nástrojů měnové politiky ČNB – devizové intervence na trhu. Ve druhé polovině roku se situace nezlepšila, spíše naopak, a tak ČNB na svém jednání hlasovala o zavedení devizových intervencí na trhu. Dle prognózy ke konci roku, do které bylo zapracováno využití měnového kurzu, se předpokládalo, že by během roku 2014 mělo postupně docházet k obnovení ekonomiky a růstu inflace k hodnotám inflačního cíle. Pokud by k tomu nedošlo, hrozil by české ekonomice pád do deflace a stále snižující se ekonomické úrovně. Zveřejněním tohoto rozhodnutí došlo ke skokovému oslabení české koruny až na hodnotu 27 korun. Na této hranici se téměř okamžitě i zastavil a přetrvával tak. Oslabení měnového kurzu vedlo k větší poptávce ze strany zahraničí i domácí poptávky. Dopady oslabení koruny by měly postupně přijít i v roce 2014. Předpokládá se, že bude postupně docházet k vyšší zaměstnanosti nebo alespoň větší jistoty udržení stávajících zaměstnání, dále by mělo docházet k postupnému zvyšování mezd. Za pozitivním vývojem HDP stály na konci roku i zvýšené investice a spotřební výdaje firem. Na konci roku došlo opět k dalšímu oddálení a nedoporučení přijetí společné měny.

Koncem roku 2013 rozhodla ČNB o zavedení jednostranného kurzového závazku, který znamenal omezení posílení koruny pod hranici 27 korun, ale na druhou stranu bez omezení hranice. Po tomto zavedení se kurz koruny více méně stabilizoval na hranici 27,50 CZK/EUR. V těchto hodnotách se kurz udržel po celý rok 2014 a nebylo nutné dalších zásahů ze strany ČNB. Kroky na devizovém trhu pozitivně přispěly k vývoji ekonomiky. Mimo oslabení kurzu koruny přispěli k růstu ekonomiky i zahraniční a domácí poptávka firem i domácností a větší investice těchto subjektů. Naopak růst ekonomiky měl vliv na růst zaměstnanosti a mezd. Míra inflace byla stále velmi ovlivněna finanční krizí v eurozóně. Tyto problémy způsobovala klesající ceny ropy (následně pohonných hmot), pokles cen potravin a zemědělských výrobků. Původní předpokládaný růst inflace se dle prognóz opět posunul, z předpokládané růst v průběhu roku 2014 došlo k posunu až na přelom roku 2015 až 2016. ČNB tak rozhodovala, kterým dalším krokem urychlí růst ekonomiky a inflace z takto nízkých hodnot. Ze dvou variant – prodloužení platnosti kurzového závazku nebo posunem jeho hladiny se banka rozhodla pro prodloužení platnosti kurzového závazku a počátkem roku 2015 rozhodla, že toto prodloužení bude trvat minimálně do roku 2016. Na konci roku opět nebylo doporučeno přistupovat k přijetí eura v následujícím roce.

Inflace v roce 2015 stále zůstávala pod hranicí inflačního cíle, ale ekonomický vývoj a trh práce se v tomto roce setkával v růstem. V případě úrokových sazeb nedocházelo k žádným změnám a sazby zůstávaly na svých hodnotách, kurz koruny se pohybovat stále nad hranicí 27 CZK/EUR. Již z předchozího roku pokračovala platnost kurzového závazku. Růst ekonomiky dosáhl vývoje až o 4 %, k tomu mu pomohla především poptávka domácností, ale i nízké úrokové sazby nebo oslabená koruna. Dalšími pozitivními důsledky byla zvyšující zaměstnanost a klesající množství nezaměstnaných nebo růst mezd.

Pomalejší růst ekonomiky a inflace v roce 2016 se na konci roku setkal s rychlých nárůstem a inflace se tak vyšplhala ke 2 %. Během roku nedošlo k úpravám nastavených úrokových sazeb a kurz koruny se stále udržoval na stanoveném závazku 27 CZK/EUR. Tento závazek byl prodloužen až do roku 2017. Na vývoji ekonomiky se opět podílela spotřeba domácností, tentokrát ale i vývoz zboží a služeb, naopak růst ekonomiky ještě více podpořil růst zaměstnanosti, rychlý růst mezd a snížení míry nezaměstnanosti. Prognózy ukazují, že by v následujících letech mělo dojít k růst ekonomiky a inflace, která by inflačního pásma 2 % mělo dojít již v roce 2017.

Rok 2017 přinesl zlepšení ekonomické situace, inflace se po několika letech dostala do tolerančního pásma, ekonomika zažívala stále růst, který byl zapříčiněn mimo jiné rostoucí zahraniční poptávkou. Trh práce se v tomto roce setkal s rekordně nejnižší mírou nezaměstnaných, přebytkem volných míst a zrychleným růstem mezd. Ještě na začátku roku ČNB rozhodla o zrušení stanoveného měnového závazku. Kurz koruny vůči eura nepocítil žádných významných výkyvů. V důsledku klidné ekonomické situace a ekonomického vývoje mohla banka přistoupit během roku ke zvýšení úrokových sazeb. Ke zvyšování došlo ve dvou fázích až na konečných 0,50 % pro 2T repo sazbu. Ke konci roku opět nebylo doporučeno přistoupení do eurozóny.

Ekonomika v roce 2018 byla silně ovlivněna vývojem na trhu práce, který zaznamenal rekordně silnou míru zaměstnanosti a velký počet volných pracovních míst, které vedly k nárůstem mezd. Trh práce společně s vývoj ekonomiky působily negativně na vývoj inflace. Vývoj kurzu koruny měl spíše oslabující charakter během celého roku. Ekonomiku a inflaci ovlivnil i vzrůstající zahraniční obchod s vyššími cenami. I přes tyto aspekty se inflace během celého roku pohybovala okolo inflačního cíle 2 %, ke konci roku dokonce na cílové hodnotě. Ke stabilizaci inflace využila ČNB v průběhu roku několikrát úpravu úrokových

sazeb. K úpravám došlo celkem pětkrát až do výše 1,75 % pro dvoutýdenní repo sazbu. Přístup do eurozóny opět nebyl doporučen.

Z důvodu zpomalení světového růstu ekonomiky došlo ke zpomalení ekonomik mnoha států, mimo jiné i německé, tedy partnerské ekonomiky pro ČR. Ani tato situace však nezpůsobila nijak významný problém pro českou ekonomiku v roce 2019, a ta si tak udržela podobné tempo růstu. Pokračující růst mezd stále ovlivňuje vysoký počet volných míst na trhu práce, který způsobuje zejména nízká míra nezaměstnanosti. Během roku docházelo k růstu cen potravin. Právě zmiňované aspekty však udrželi inflaci v inflačním pásu. ČNB během roku přistoupila jednou ke zvýšení dvoutýdenní úrokové sazby na 2 %.

Rok 2020 byl velmi specifický v ekonomických dopadech, které přinesla epidemiologická situace koronavirové pandemie. Ta zasáhla celý svět a ovlivnila tak většinu ekonomik světa. Pro globální ekonomiku byla vzniklá situace hlubokým propadem. ČNB musela ihned reagovat snížením úrokových sazeb, česká koruna začala oslabovat, inflace se dostala až nad hranici tolerantního pásma. Prognózy ještě před vypuknutím pandemie počítaly s pozvolným růstem české ekonomiky, růst cen a mezd by měl postupně zpomalovat a na pozitivním vývoji ekonomiky by se měla podepsat také vzrůstající zahraniční poptávka. Prognóza také počítala s úpravou úrokových sazeb nejprve v počátku roku směrem nahoru a ke konci roku opět dolů. Dle toho také ČNB počátkem roku sazby zvýšila. Z důvodu snížení dopadů na českou ekonomiku, firmy i domácnosti se rozhodla ČNB ještě v počátku roku sazby v několika krocích snížit až na hodnotu 1 % dvoutýdenní repo sazby. Květnové prognózy již počítaly s koronavirovými dopady na ekonomiku a řešily postup ČNB ke snížení dopadů. Mezi některými z kroků bylo i další snížení úrokové sazby. V druhé polovině roku měli negativně ovlivnit také menší zahraniční poptávka, zvyšující se míra nezaměstnanosti nebo zhoršení hospodářského stavu z pohledu firem a domácností. Inflace měla v druhé polovině roku se měla pohybovat mírně nad tolerančním pásmem. Na inflaci mírně nad hranicí tolerančního pásma měly dopad stále ještě vyšší ceny potravin, které by měly začít pozvolna klesat. Návrat inflace k hodnotám v tolerančním inflačním pásmu mělo dle prognóz dojít až během druhé poloviny následujícího roku.

V souvislosti s koronavirovou pandemií, která začala již v roce 2020 a pokračovala i v roce 2021, byla ekonomika v setrvalém stavu a nedocházelo tak k jejímu výraznému vývoji. K tomu došlo na jaře 2021 při rozvolnění protiepidemických opatření, které pomohlo k růstu ekonomiky. Za tímto růstem stojí zejména vyšší zájem ze strany domácností o

finanční spotřebu, zrušení superhrubé mzdy nebo poskytnuté státní podpory během pandemie. Negativní dopady se objevovaly v souvislosti s nedostatkem materiálu, náhradních dílů, komponentů ze zahraničí. Tento problém způsobil problémy na trhu výroby, kdy docházelo k zastavení či omezení výroby (nedokončení zakázek) a tudíž i snížení a mnohdy i úplně přerušení českého vývozu. I přes tyto problémy se podařilo českou ekonomiku dostat do vzrůstajícího tempa růstu. Trh práce se setkával s klesající tendencí míry nezaměstnanosti, ale naopak vzrůstajícími mzdami. Další problémy a zvyšování nákladů se jen kumulovalo – nedostatek dílů a materiálu, zvýšení cen těchto komodit nebo růst cen zemního plynu a elektřiny. Míra inflace se začala výrazně zvyšovat a odkláněla se od inflačního cíle. Rok 2021 přinesl zdražení i na českém trhu. Jednalo se o zdražování cen potravin, nemovitostí, energií, služeb (zejména stavebnictví a stavební materiál), Ze strany prodejců šlo o nucený krok z důvodu zvýšení cen nákladů (materiálové, provozní atd.), ale i částečnou kompenzaci za dobu pandemických opatření a snížené zisku. Růst cen na energetickém trhu se to inflace, která ke konci roku 2021 dosáhla 6,6 %, ještě neprojevil z důvodu dočasného zrušení DPH na tyto komodity. ČNB se snažila ovlivnit ekonomiku protiinflačními kroky a přistoupila v průběhu roku k razantnímu zvýšení úrokových sazeb celkem o 3,5 %. Dvoutýdenní repo sazby tak na konci roku dosahovala hodnoty 3,75 %. Tyto kroky v sobě odrazily i výrazné posílení kurzu české koruny.⁹⁹

4.3 Vývoj makroekonomických ukazatelů

4.3.1 Vývoj HDP

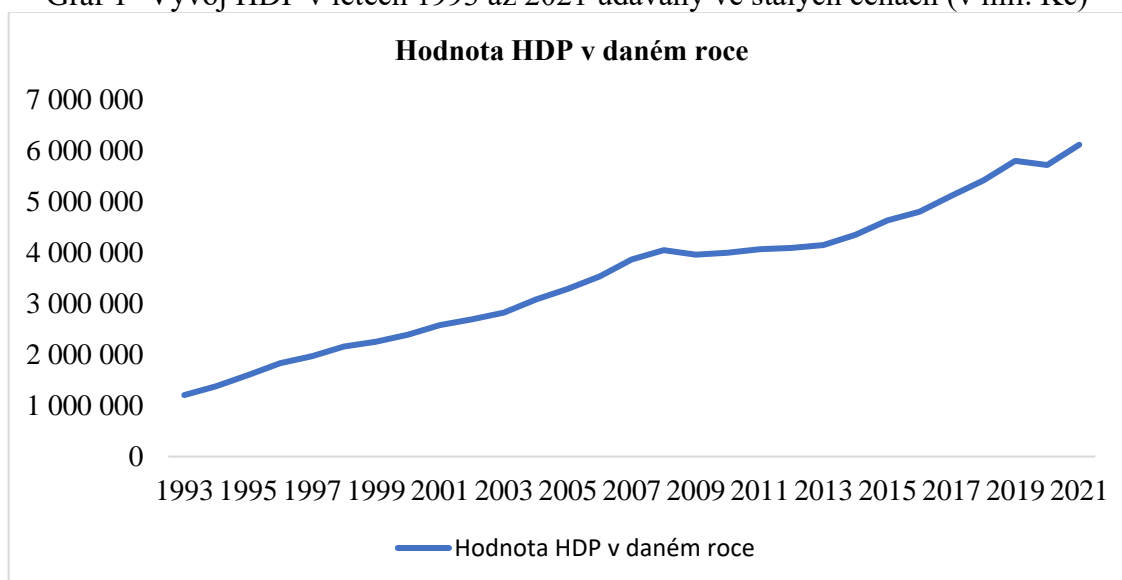
Definice, která uvádí, že: „*Hrubý domácí produkt (HDP, angl. Gross Domestic Product, GDP) je tržní hodnota všech finálních statků a služeb vyrobených v ekonomice za dané časové období.*“¹⁰⁰ je patrné, že pokud budeme chtít sledovat vývoj ekonomiky, a tedy i výroby a produkce, musíme sledovat vývoj HDP. Na níže uvedeném grafu č. 1 je znázorněn vývoj hrubého domácího produktu od roku 1993, který bych stěžejní pro Českou republiku

⁹⁹ Česká národní banka. *Výroční zprávy České národní banky*. [online]. [únor 2023]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/hospodareni/vyrocnizpravy-ceske-narodni-banky/index.html

¹⁰⁰ LIPOVSKÁ, Hana. *Moderní ekonomie: Jednoduše o všem, co byste měli vědět*. Praha: Grada Publishing, 2017. 98 s. ISBN 978-80-271-0120-7.

jako rok osamostatnění, do roku 2021. Z grafu je patrné, že v roce 2009 došlo k poklesu HDP, který byl způsoben finanční krizí ve světě. Světová finanční krize nastala již v letech 2007 a 2008 z důvodu velkého snižování úrokových sazeb, zvyšujícímu se množství nesplácených hypotéčních úvěrů, a tím narůstající krizi. Tato světová krize ovlivnila českou ekonomiku a HDP až s odstupem jednoho až dvou let. Pokles HDP byl v tomto roce o 4,7 %. K dalšímu velkému poklesu HDP došlo v roce 2020 z důvodu koronavirové pandemie. Ta měla za následek snížení spotřebních výdajů domácností nebo tvorbu kapitálu. Dále mělo na pokles HDP vliv snížené HDP obchodu, ubytování, průmyslu a dopravy.

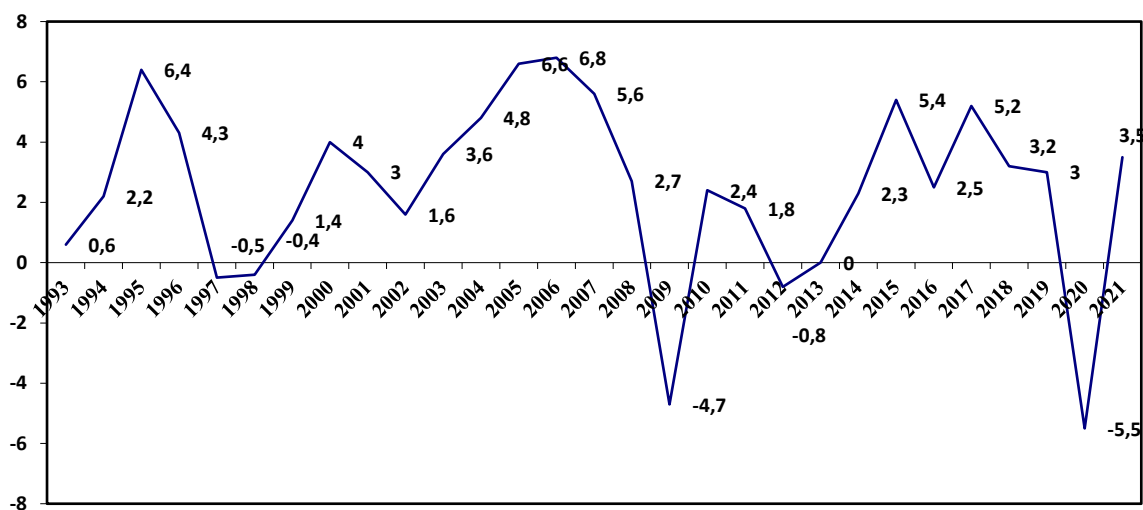
Graf 1- Vývoj HDP v letech 1993 až 2021 udávaný ve stálých cenách (v mil. Kč)



Zdroj: Český statistický úřad, ¹⁰¹ vlastní zpracování

¹⁰¹ Český statistický úřad, *Databáze národních účtů*. [online]. [cit. 2. 2. 2023]. Dostupné z: <https://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.indexnu>

Graf 2 - Vývoj HDP v letech 1993-2021 ve stálých cenách r. 2015 (v %)



Zdroj: Český statistický úřad, ¹⁰² vlastní zpracování

4.3.2 Vývoj inflace

Inflace, jako jeden z nástrojů ČNB, který slouží k udržení cenové stability státu je nutné sledovat v přítomném čase, ale také do budoucnosti na základě předpokládaných prognóz. Společně s prognózami jsou vypracovávány inflační cíle, kterých se stát snaží a daných letech dosáhnout (inflační cíle viz. tabulka 2). Vývoj inflace za posledních 22 let je zaznamenán v grafu č. 3.

Po celé sledované období měla inflace spíše kolísavé tendence v horizontu od 0,1 % do 6,3 %. S nejvyšší mírou inflace se setkáváme až v posledních letech (od roku 2021).

O 0,7 % došlo k překročení inflačního cíle v roce 2001. Tento růst byl zapříčiněn růstem ekonomiky, na kterou inflace reagovala jejím zvýšením. Další výrazné překročení o 3,3 % inflačního cíle bylo zaznamenáno v roce 2008 z důvodu celosvětové ekonomické krize. Za mírným překročením v roce 2012 stojí zvýšení cen komodit ze zahraničí a problémy s klesajícím zahraničním obchodem.

Zvýšení inflace a vzdálení od inflačního cíle od roku 2020 je výrazně způsobeno koronavirovou pandemií. Ta měla negativní vliv na ekonomiku, zahraniční obchod,

¹⁰² Český statistický úřad. *Hlavní makroekonomické ukazatele*. [online]. [cit. 6. 2. 2023]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hmu_cr

zaměstnanost i další ekonomické oblasti. Z toho důvodu ČNB přikročila k zvýšení úrokových sazeb, aby se vzdálenost od inflačního cíle co nejdříve snížila na minimum.

Historicky nejnižší míra inflace byla zaznamenána v roce 2003 (0,1 %) z důvodu posilování kurzu koruny vůči euru a oslabování kurzu koruny vůči americkému dolaru. Dalším z důvodů byly velmi nízké ceny zahraničních komodit, za které mohl právě vývoj měnového kurzu.

V letech 2014-2016 se pohybovala inflace v hodnotách mírně nad 0 % z důvodu celosvětových ekonomických problémů, poklesu cen důležitých komodit (potravina, energie, ropa).

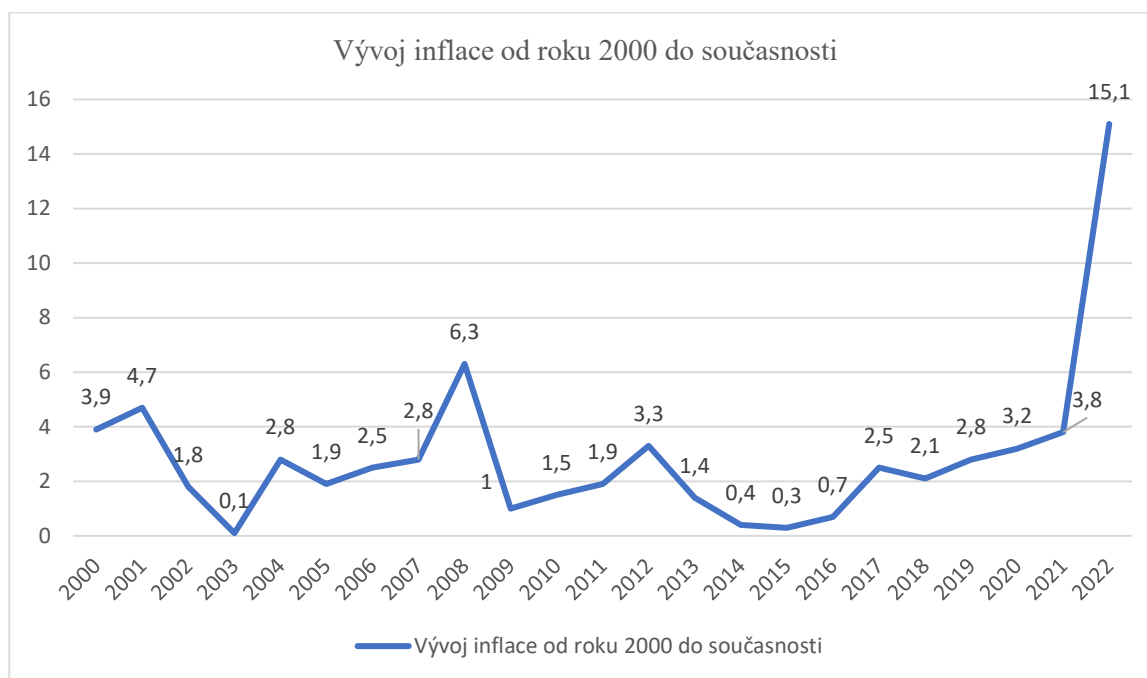
Tabulka 3 - Vývoj inflačních cílů

Rok	Inflační cíl
2000	3,5-5,5 %
2001	2-4 %
2005	1-3 %
2006	3 %
2010	2 %

Zdroj: ČNB, ¹⁰³ vlastní zpracování

¹⁰³ Česká národní banka, *Historie inflačních cílů ČNB*. [online]. [cit. 1. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/inflacni-cil/historie-inflacnich-cilu-cnb/>

Graf 3 - Vývoj inflace od roku 2000 do současnosti



Zdroj: Český statistický úřad, ¹⁰⁴ vlastní zpracování

4.3.3 Vývoj nezaměstnanosti

Vývoj míry nezaměstnanosti měl v letech 1993-2022 kolísavou tendenci. Dle grafu č. 4 je ale patrné, že tato tendence je od roku 2008 klesajícího charakteru s několika výkyvy.

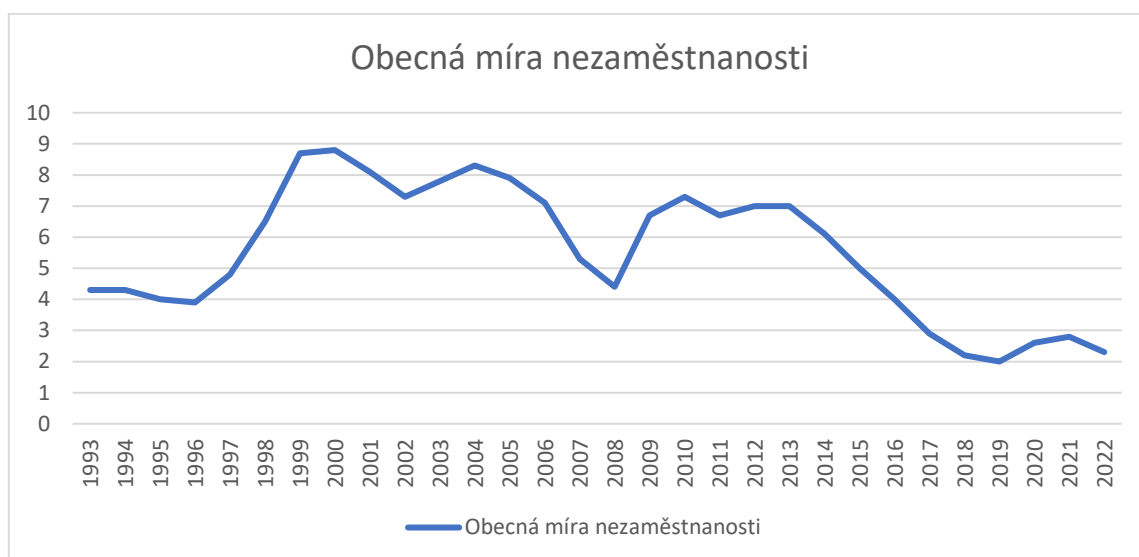
Od roku 1993 do roku 1996 se míra nezaměstnanosti setkávala s klesající tendencí, kterou přerušil rok 1997 kdy došlo k nárůstu téměř o jeden p.b. a růst pokračoval až do roku 2000, kdy je evidována nejvyšší míra nezaměstnanosti v uvedeném měřeném období. Za tento vzrůstající vývoj může zřejmě hned několik podnětů – pokles HDP, ekonomické reformy, změny na firemní a podnikové sféře (vliv zahraničního i českého obchodu způsobil uzavírání neprosperujících podniků a následné propouštění),

Od roku 2000 měla míra kolísavou tendenci, která se od roku 2004 začala propadat z 8,3 % až na úroveň 4,4 % v roce 2008. Na tento pozitivní propad měl vliv i ekonomický růst ČR.

¹⁰⁴ Český statistický úřad. *Inflace - druhy, definice, tabulky*. [online]. [cit. 2. 2. 2023]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/mira_inflace

Mezi lety 2009 až 2013 docházelo spíše k nárůstu míry nezaměstnanosti. Tu zprvu způsobila doznívající světová ekonomická krize a snížení počtu pracovních míst na trhu práce. Snížení počtu nezaměstnaných naopak vedl k růst nově vzniklých podnikajících osob.

Graf 4 - Míra nezaměstnanosti v letech 1993-2022



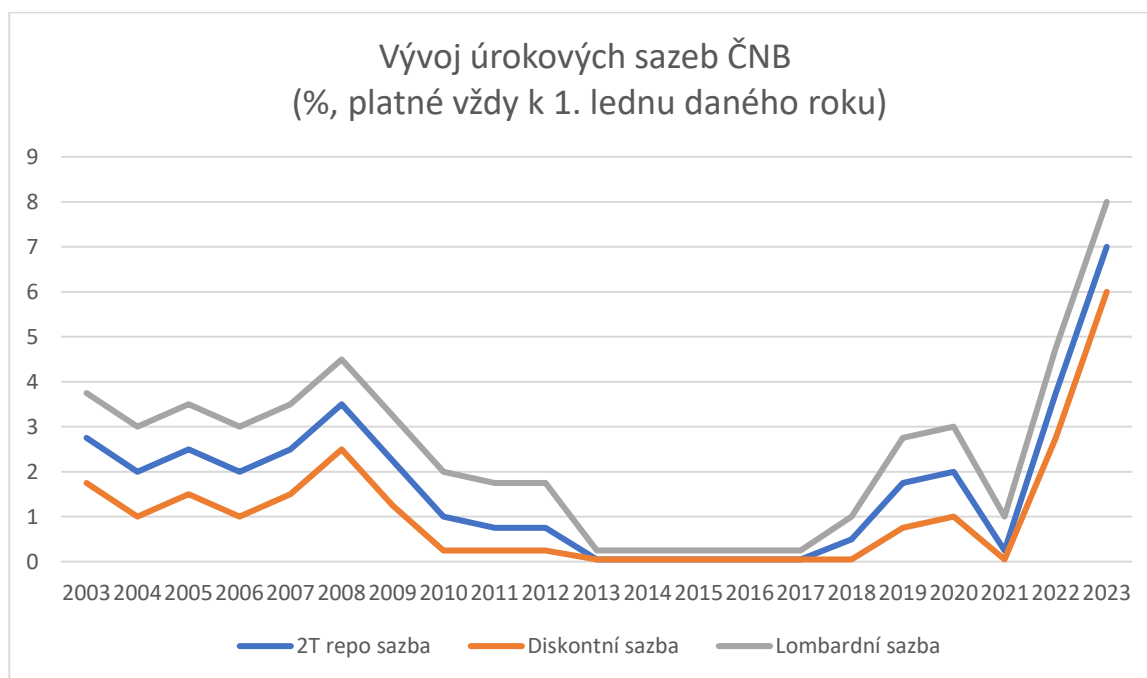
Zdroj: Český statistický úřad, ¹⁰⁵ vlastní zpracování

4.4 Vývoj úrokových sazeb ČNB

Úrokové sazby slouží jako nástroj ČNB pro zajištění měnové politiky státu. O výši úrokových sazeb rozhoduje bankovní rada ČNB, která následně tyto sazby zveřejní. Nastavením výše sazeb je ovlivněn růst či pokles inflace, množství peněz v oběhu ale i související spotřeba domácností. Ve výsledku to znamená, že pokud dojde ze strany ČNB ke snížení úrokových sazeb, ponese to s sebou zvýšení inflace, zvýšení spotřeby domácností, firem a také zvýšení peněz v oběhu. V tomto případě se jedná o expanzivní monetární politiku. Pokud se banka rozhodne množství peněz v oběhu snižovat, nese to s sebou zvýšení úrokové sazby, a následné snížení spotřeby domácností a snížení inflace.

¹⁰⁵ Český statistický úřad. *Základní charakteristiky ekonomického postavení obyvatelstva ve věku 15 a více let.* [online]. [cit. 8. 2. 2023]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZAM01-B&skupId=426&katalog=30853&pvo=ZAM01-B&str=v467&u=v413__VUZEMI__97__19

Graf 5 - Vývoj úrokových sazeb ČNB



Zdroj: Česká národní banka, ¹⁰⁶ vlastní zpracování

4.5 Vstup České republiky do eurozóny

Česká republika se zavázala ke vstupu do eurozóny v okamžiku vstupu do Evropské unie. Od vstupu do EU probíhá pravidelná kontrola plnění konvergenčních kritérií a při jejím splnění by tento výsledek postoupil do EU ke kontrole a završení procesu vstupu do eurozóny. Na základě Strategie přistoupení České republiky k eurozóně se předpokládalo, že Česká republika se stane členem eurozóny již v rozmezí let 2009-2010 (dle maastrichtských kritérií). ¹⁰⁷

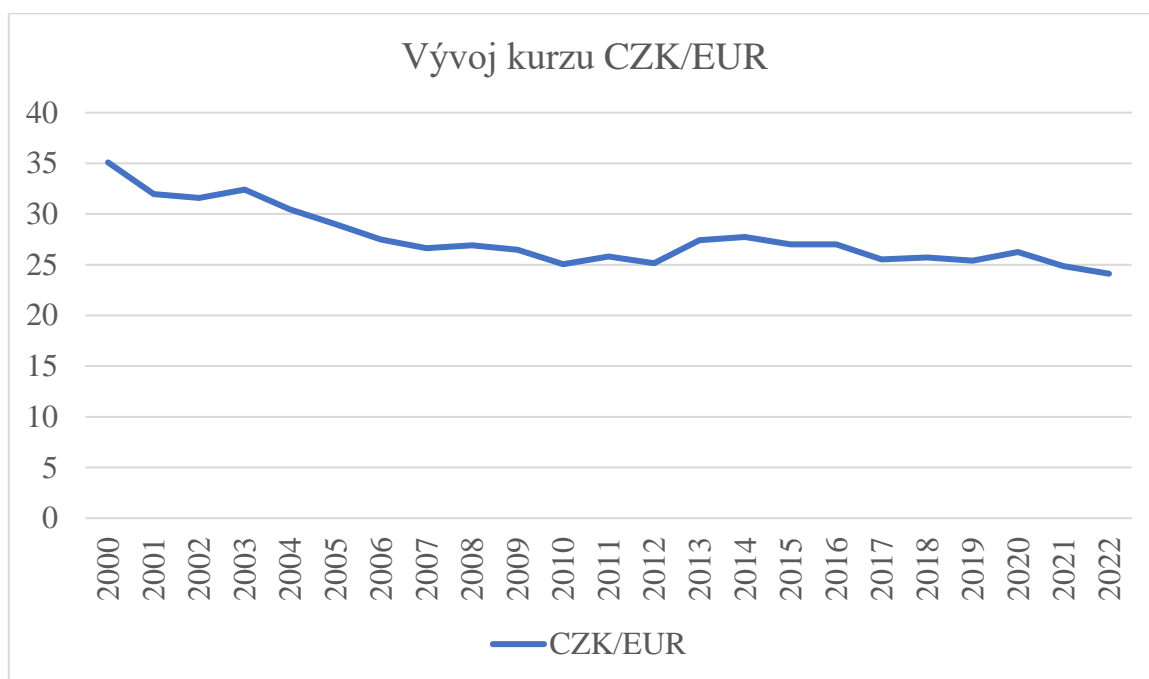
¹⁰⁶ Česká národní banka. *Nástroje měnové politiky*. [online]. [cit. 7. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/mp-nastroje/>

¹⁰⁷ Česká národní banka. *Strategie přistoupení České republiky k eurozóně*. [online]. [14.2.2023]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/zpravy-o-inflaci/tematicke-prilohy-a-boxy/Strategie-pristoupeni-Ceske-republiky-k-eurozone>

4.6 Vývoj kurzu České koruny a společné evropské měny eura

Aktuální kurz zahraničních měn sledujeme zejména z důvodu zahraničních obchodů. Nejvíce sledovanými měnami je americký dolar a společná evropská měna – euro. Pro Českou republiku je důležitým sledovaným údajem právě kurz eura, k jehož přijetí jsme se díky přístupu do Evropské unie a podpisem přístupových smluv zavázali. V níže uvedeném grafu je sledován vývoj kurzu eura k české koruně vždy k 31.12. daného roku.

Graf 6 - Vývoj kurzu CZK/EUR



Zdroj: ČNB,¹⁰⁸ vlastní zpracování

Ve sledovaném období se měnový kurz nacházel stále v přiměřeně stejných hodnotách. V prvních 4 letech se kurz pohyboval nad 30 CZK/EUR. V roce 2000 dosáhl kurz nejvyšší hodnoty ve sledovaném období, tedy 35,090 CZK/EUR. Od roku 2005 byl kurz ještě mírně pod 30 CZK/EUR. Do roku 2010 klesal kurz k 25 CZK/EUR, kde se udržoval 3 roky, v letech 2013-2016 se ustálil kurz opět na hranici 27 CZK/EUR. Od tohoto

¹⁰⁸ Česká národní banka. *Vybrané devizové kurzy*. [online]. [citace 10.2.2023]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/financni-trhy/devizovy-trh/kurzy-devizoveho-trhu/kurzy-devizoveho-trhu/vybrane_form.html

roku se kurz koruny vůči euru pohyboval v hodnotách 24-25 CZK/EUR, kromě roku 2020, kdy kurz opět vyšplhal na 26,245 CZK/EUR. V letošním roce se setkává se stále posilujícím kurzem koruny vůči euru. K datu 1. 2. 2023 se kurz koruny pohyboval na úrovni 23,770 CZK/EUR.

4.7 Dotazníkové šetření

Hlavním cílem dotazníkové šetření bylo zjistit informovanost českých občanů o základních činnostech České národní banky a jejích úkolech. Dále byl zjišťován názor na přijetí společné měny euro a zda mají respondenti povědomí o možných dopadech, které přijetí eura v České republice může přinést. Poslední otázka dotazníku byla otevřená a měla za cíl zjistit názor lidí na aktuální situaci, se kterou se Česká republika v několika posledních měsících potýká, a tím je zvyšování úrokových sazeb a dopadů na tyto činnosti České národní banky.

Dotazník byl vytvořen pomocí aplikace Formuláře Google. Sběr dat probíhat v období od 21. 1. 2023 do 31. 1. 2023. Dotazník byl zaslán on-line prostřednictvím e-mailu, sociálních a komunikačních sítí (Facebook, WhatsApp) a také osobně listinnou formou. Celkový počet respondentů, kteří se dotazníku účastnili bylo 250.

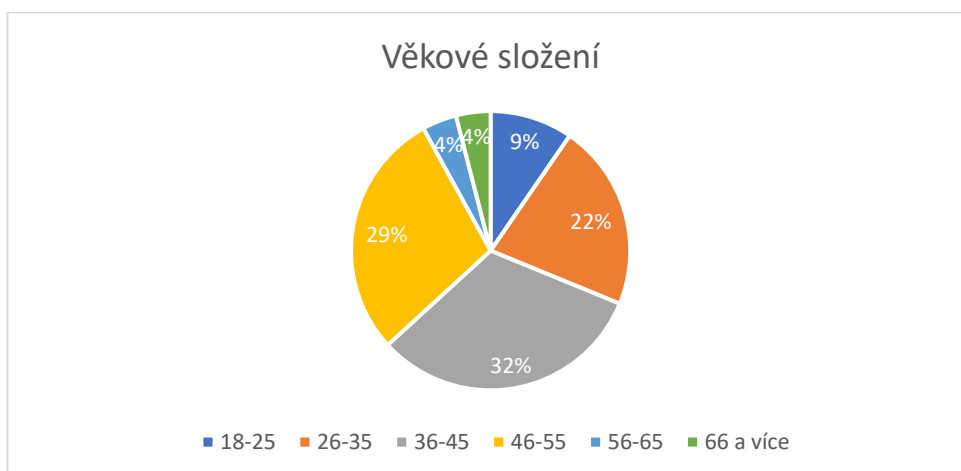
Náhled dotazníku je přílohou č. 1 této diplomové práce.

4.7.1 Výstupy jednotlivých otázek dotazníkového šetření

Celkově je dotazníku zúčastnilo 250, z toho 210, tedy 84 % žen a 40 mužů (16 %).

Věkové složení respondentů bylo velmi různorodé. Jednalo se o ženy a muže od 18 let až do důchodového věku. Nejpočetnější věkovou skupinou byli respondenti ve věku 36–45 let, jednalo se o 32 %, tedy 80 dotazovaných. Další skupinou byli respondenti ve věku 46–55 let, kterých bylo 28,8 %, celkem 72 dotazovaných. Dále 21,6 %, tedy 54 dotazovaných ve skupině respondentů ve věku 26–35, 9,6 % (24 osob) ve věku 18–25 a v neposlední řadě shodně se 4 % a 10 respondenty v obou věkových skupině byli dotazovaní ve věku 56–65 a 66 a více.

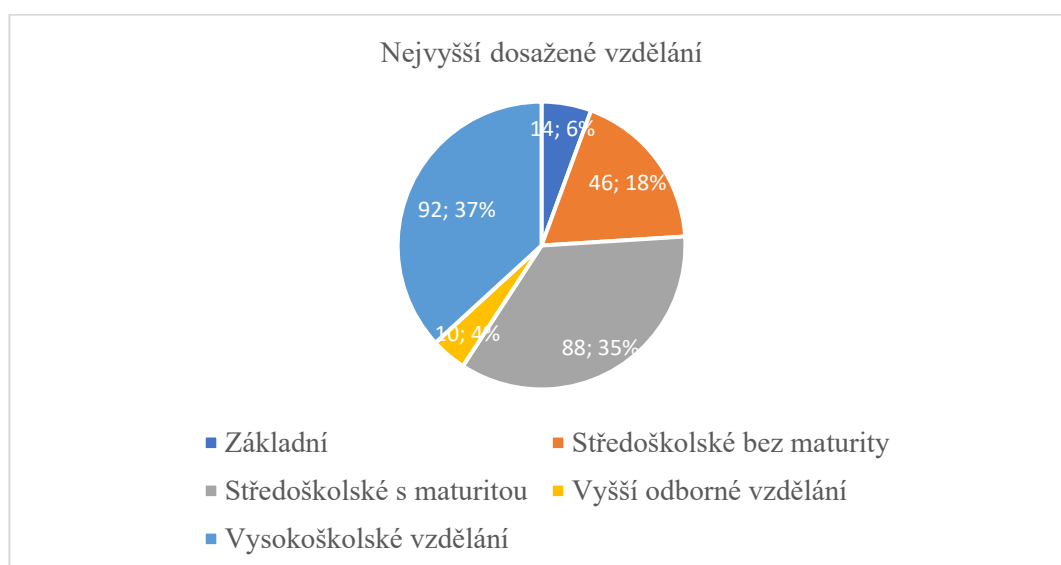
Graf 7- Otázka číslo 2. Jaký je Váš věk?



Zdroj: Formuláře Google, vlastní zpracování

Další otázka se týkala nejvyššího dosaženého vzdělání. Nejvíce zastoupenou skupinou respondentů byli vysokoškoláci a středoškoláci v maturitě. Respondentů s vysokou školou se účastnilo celkem 36,8 %, tedy 92 osob a středoškoláků s maturitou 35,2 %, tedy 88 osob. Dále 46 respondentů v součtu 18,4 % se středoškolským vzděláním bez maturity, 4 % (10 osob) s vyšším odborným vzděláním. Dotazníku se zúčastnili i osoby, které mají pouze základní vzdělání. Jejich zastoupení bylo v součtu 14 dotazovaných a 5,6 %.

Graf 8- Otázka číslo 3. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?



Zdroj: Formuláře Google, vlastní zpracování

V otázce číslo 4. „Váš pracovní obor?“ se objevila široká škála odpovědí. Mezi nejčastějšími se objevovalo školství 20,8 % a 52 respondentů, 12 % (30 respondentů) mateřská či rodičovská dovolená, 10,4 % (26 respondentů) administrativa, 9,6 % (24) ve službách nebo 7,2 % (18 respondentů) ve zdravotnictví. Zbývající počet 100 dotazovaných pracuje v dalších oborech, které byly zastoupeny zpravidla po jedné odpovědi. Mezi tyto obory patří například IT, průmysl, stavebnictví atd. Podrobný výčet odpovědí je zobrazen v grafu v příloze číslo 2 této diplomové práce.

Otázka číslo 5 se zajímala o názor na přijetí měny euro v České republice. 72,8 %, tedy 182 dotazovaných nesouhlasí s přijetím eura v České republice, 46 osob (18,4 %) by bylo pro přijetí a 22 dotazovaných (8,8 %) neví, zda ano či ne.

Otázka číslo 6 se týkala již samotného přijetí, a to, zda si respondent myslí, že přijetí eura v ČR nějak ovlivní naši ekonomiku. U této odpovědi se velká část odpovědí shodla, že ano, ovlivní. Z celkového počtu 250 respondentů se jednalo o 222 osob (88,8 %). 7,2 % (18 osob) si myslí, že přijetí eura naši ekonomiku nijak neovlivní a 10 respondentů (4 %) neví, zda to ekonomiku ovlivní či nikoliv.

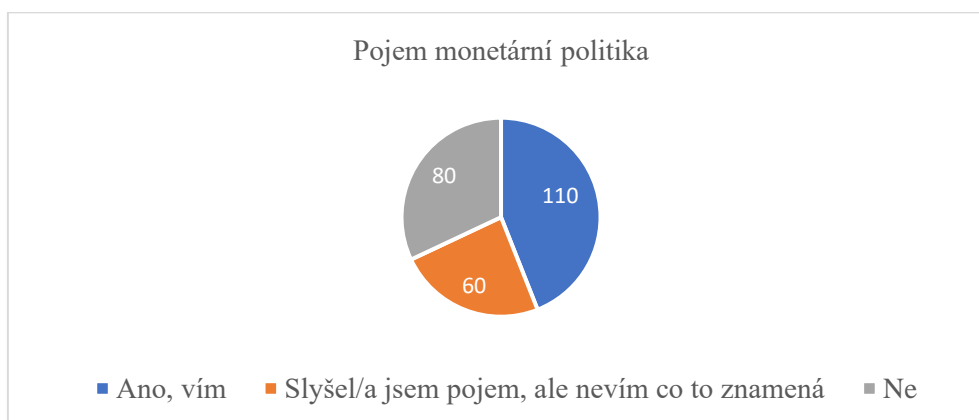
V otázce číslo 7 měli respondenti odpovídat, jak si myslí, že případné přijetí eura naši ekonomiku ovlivní. U této odpovědi mohli vybírat z nabízených možností, ale také využít otevřeného pole pro svou vlastní odpověď. Na tuto otázku neodpověděli všichni dotazovaní z důvodu, že se týkala názoru, že přijetí eura ekonomiku ovlivní. Naopak někteří vybrali více možností. Největší shoda byla u odpovědi, že dojde ke zdražení (178 odpovědí). Pouze dvě odpovědi zaznamenala varianta zlevnění. 58 respondentů se domnívá, že přijetí eura způsobí nestabilitu měny, kdežto 32 respondentů naopak odpovědělo, že přijetí přinese stabilitu měny. Dále se objevili odpovědi velmi konkrétní: „*Stát by ztratil kontrolu regulovat stabilitu ekonomiky (viz uplynulé 2 roky, kdy jsme díky vlastní měně měli stabilnější trh než v okolí), Euro pomůže "zbohatnout" velkým exportujícím firmám ale "běžným smrtelníkům" je přínos nulový; regulaci naší ekonomiky by prováděla primárně EU, ČNB by skoro nic moc nezmohla (a zase - viz. poslední 2 roky).*“ nebo „*Ztráta státní měnové politiky a přizpůsobení jinak fungujícím státům (DE, BENELUX, apod.), příspěvky do evropského stabilizačního systému, vstupní náklady na zavedení, zdražení produktů z důvodu nepřesného vnímání ceny 0,1 EUR není 10haléřů.*“

Otázky číslo 8 a 9 se týkala pozitiv a negativ na přijetí eura v ČR a byly formou otevřených odpovědí, popřípadě výběr z odpovědi „žádná“ pokud žádná pozitiva ani

negativa nevnímají. Žádná pozitiva u přijetí nevnímá 170 respondentů. 65 dotazovaných se shodlo, že přijetí eura by přineslo plus z důvodu sjednocení jednotné evropské měny, lepší obchodování v rámci EU, usnadnění cestování, ušetření dalších finančních nákladů při směnách z CZK na EURO. 14 osob se mimo jiné domnívá, že přijetí zaručí větší finanční stabilitu a lepší finanční ohodnocení, tedy i růst platů a mezd. Jedna z odpovědí byla opět velmi konkrétní a rozsáhlá: *„Jistota podnikatelů ohledně srovnání cen stejně tak jako jistota pro spotřebitele ohledně produktů, investice v eurech nebudou ztrácet sílu = jistota hodnoty na úrovni úspor, z hlediska podniků, OSVČ a živnostníků – eliminace kurzovního rizika, snížení úrokové sazby a transakčních nákladů, z pohledu normálního člověka – nemusíme se trápit výměnou peněz či směnným kurzem.“* Otázka 9 se naopak věnovala negativům přijetí eura. Někteří se přiklání k více negativům, která mohou nastat. Z toho důvodu není celkový součet odpovědí shodný s 250 respondenty, ale je vyšší. 69 dotazovaných se domnívá, že žádná negativa nenastanou. Naopak 174 odpovědí bylo, že přijetí způsobí zdražení, snížení ekonomické a životní úrovně české populace a pokles jejich úspor. Růstu inflace se bojí pouze 4 dotazovaní. 7 odpovědí se shodovalo s následující odpovědí: *„Česká koruna je naše, je to pro nás zvláštnost.“* Opět bylo zaznamenáno několik specifických odpovědí: *„Náklady spojené s převodem – tisk bankovek, ražba mincí, přeceňování“* nebo *„Domnívám se, že si ČR s vlastní měnou vystačí, ekonomický systém je už tak nestabilní, přijetím eura by se situace jenom zhoršila. Každá změna potřebuje stabilní výchozí situaci, v tomto případě to platí také.“*, *„Viz. uplynulé 2 roky – stát by ztratil kontrolu regulovat stabilitu ekonomiky (za uplynulé 2 roky jsme díky naší vlastní měně byli stabilnější než okolí), regulaci naší ekonomiky by prováděla primárně EU, ČNB by skoro nic moc nezmohla.“* a s touto poslední částí odpovědi souvisí i následující odpověď: *„Zánik pravomoci České národní banky provádět měnovou politiku.“*

U otázky číslo 10, zda lidé a občané České republiky vůbec vědí, co znamená monetární politika, odpovědělo 44 % dotazovaných, tedy 110 osob, že vědí, co to je. 24 % (60 osob) o tomto pojmu slyšelo, ale neví, co to znamená a 32 %, tedy 80 dotazovaných vůbec neví, co to pojem monetární politika je.

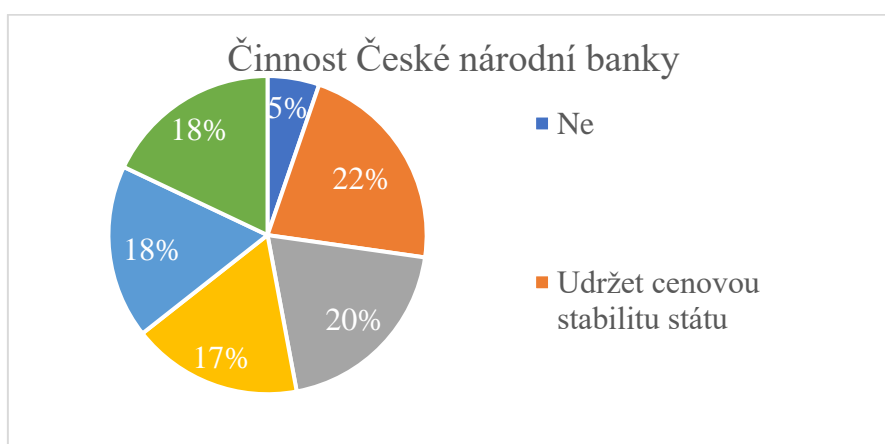
Graf 9 Otázka číslo 10 Víte, co je to monetární politika?



Zdroj: Formuláře Google, vlastní zpracování

Otázka číslo 11 má za cíl zjistit informovanost občanů o činnosti České národní banky, zda vědí, jaké jsou hlavní úkoly ČNB. Jednalo se o otázku s výběrem více možných odpovědí. Z celkových 250 respondentů odpovědělo 34 (13,6 %), že neví, jaký je úkol ČNB. 142 dotazovaných uvedlo, že úkolem je udržovat cenovou stabilitu státu. 128 odpovědělo, že péče o státní měnu (měnovou politiku). Dohled na činnost ostatních bank ČR odpovědělo 112 osob, starost o množství peněz v oběhu (emisní funkce) uvedlo 114 respondentů a odpověď, že se jedná o hlavní a nejvyšší subjekt v měnové politice státu zodpovědělo 116 osob.

Graf 10 Otázka číslo 11 Víte, jaké jsou hlavní úkoly České národní banky? Pokud ano, které znáte?



Zdroj: Formuláře Google, vlastní zpracování

Poslední otázka číslo 12 byla formou otevřené odpovědi a měla za cíl zjistit názor respondentů na aktuální problém, který souvisí s monetární politikou, a který je v současnosti jedním z hlavních témat z důvodu zvyšování míry inflace v České republice: „Jaký máte názor na zvyšování úrokových sazeb ze strany České národní banky?“. Na tuto otázku odpovědělo pouze 164 respondentů z celkových 250. 52 odpovědí bylo, že žádný názor na zvyšování sazeb nemají nebo je jim to jedno (nepůjčují si peníze apod.). 93 respondentů se shodlo, že sice zvyšování úrokových sazeb je nepříjemné, ale Česká národní banka se tímto krokem snaží co nejdříve snížit míru inflace. 11 lidí s nárůstem inflace nesouhlasí a 8 si myslí, že je to pouze krok k umělému nárůstu všech komodit. Opět bych ráda vybrala některé z odpovědí, které přesně popisují názor lidí a o téma se zajímají: „Z dlouhodobého hlediska asi vhodný nástroj na zpomalení inflace, nicméně se zvyšováním by měly jít ruku v ruce také zákony, které by odstranily/zmírnily problémy které zvyšujícími se sazbami řeší ČNB.“ nebo „Je na místě. Pustila se do zvyšování dříve než Evropská centrální banka proto, aby snížila nárůst inflace. Snad se toto opatření osvědčí.“, „Pro mě jako pro občana je to hrozné. Pokud je to ale dočasné a přispěje to ke stabilizaci, tak to přežiju“, „Že je to potřeba ale zároveň zamezí lidem s průměrným příjmem pořádit si vlastní bydlení...“, „Zvyšování sazeb je podle mého názoru pozitivním nástrojem pro udržení likvidity komerčních bank“, „Z pohledu občana, který kupuje nemovitost je to naprosto šílené. Věřím ale, že ČNB dělá vše nejlepší pro naši měnu.“

5 Zhodnocení výsledků

Cílem dotazníkové šetření bylo zjistit, do jaké míry jsou občané České republiky informovaní o činnosti České národní banky a s tím související monetární politikou, jak přistupují k možnosti přijetí eura v ČR a jaké si myslí, že to přinese pro ČR pozitiva či negativa. V neposlední řadě bylo záměrem zjistit názor na aktuální téma, které rezonuje všemi médii, a tím byl nárůst úrokových sazeb stanovených ČNB.

Dotazníkového šetření se z větší části zúčastnily ženy (84 %) a největší věkové zastoupení bylo ve věkové skupině 36-45 let (32 %). Z celkového počtu respondentů bylo nejvíce vysokoškolsky vzdělaných (36,8 %) a 20 % z celkového počtu pracuje ve školství. Na přijetí či nepřijetí společné evropské měny eura v České republice se shodlo celkem 72,8 % respondentů. Ti se shodli, že nejsou pro přijetí eura v ČR. Zřejmě nejvíce jednoznačnou byla otázka ohledně dopadů přijetí eura na českou ekonomiku. Zde se 88,8 % respondentů shodlo, že přijetí eura by naši ekonomiku ovlivnilo. Největší ovlivnění respondenti vnímají v možném zdražení, které může euro přinést. Další dvě otázky stále souvisely s přijetím eura. Jednalo se o pozitivní či negativní dopady na ekonomiku v případě přijetí eura. 68 % z dotazovaných nevidí žádná pozitiva v přijetí eura, pouze 26 % respondentů se shoduje, že přijetí může přinést lepší obchodování v rámci EU, usnadnění cestování a snížení nákladů spojené se směnou měny, které jsou spojeny se sjednocením společné evropské měny. Naopak ale 69,6 % respondentů se shodlo, že možná negativa, která může euro přinést je zdražení, snížení ekonomické a životní úrovně společnosti, ale i pokles úspor občanů. Mezi respondenty bylo 44 % osob, které vědí, co je monetární politika, kdežto 32 % neví. Mezi nejvíce známé úkoly ČNB v rámci dotazovaných osob patří udržení cenové stability státu a péče o státní měnu (měnová politika). Na aktuální problém, který hýbe českou ekonomikou, a to zvyšování úrokových sazeb ze strany ČNB, reagovalo přes 56 % respondentů ve smyslu, že tyto kroky České národní banky jsou sice pro českou společnost nepříjemné, ale ke snížení míry inflace jsou nezbytné. Jsou si vědomi, že pokud má být inflace snížena co nejdříve, tyto vysoké úroky jsou nutné.

Při studování jednotlivých dotazníků bylo patrné, že respondenti s vyšším vzděláním mají větší přehled o daném tématu, odpovídali více otevřeně a konkrétně, kdežto středoškoláci, případně se základním vzděláním se snažili pouze zaškrtnout odpověď a otevřené otázky nevyužívali.

6 Závěr

Hlavním cílem této diplomové práce bylo analyzovat problematiku monetární politiky České republiky a zhodnotit, jaké má tato problematika dopady na ekonomiku státu. Podle zjištěných skutečností, kterých bylo dosaženo díky komparaci získaných teoretických dat a skutečných dat dle výročních zpráv České národní banky, případně Českého statistického úřadu, je zřejmé, že měnová politika a jednotlivé nástroje, kterými se měnová politika provádí, mají velký vliv na funkčnost a stabilitu ekonomiky státu.

Jako hlavní nástroj pro ovlivnění ekonomiky využívá Česká národní banka úrokové sazby. S těmi může podle potřeby regulovat ekonomiku buď směrem nahoru nebo dolů. V těchto případech se jedná buď o zvýšení úrokové míry, které současně s tím vyvolá snížení množství peněz v oběhu a snížení míry inflace, v takovém případě jde o restriktivní měnovou politiku. Expanzivní měnová politika působí opačným směrem. Má naopak za cíl zvýšení míry inflace, potažmo zvýšení množství peněz v oběhu, které ovlivní snížení úrokových sazeb. Základní úrokovou sazbou, kterou ČNB používá, je tzv. dvoutýdenní repo sazba. Ovlivňování úrokových sazeb dopadá i na úrokové sazby obchodních bank, které poskytují úvěry a bankovní služby svým klientům (fyzickým a právnickým osobám). Pokud banky nabízejí nízké úrokové sazby, klienti mají větší zájem o nabízené služby, které vedou ke zvýšení míry investic, naopak zvýšení úrokových sazeb vede ke sníženému zájmu ze strany klientů bank a také snížené míře investic.

Dle sledovaných údajů v průběhu let je patrné, že ČNB se snaží na přicházející situace, ze kterých hrozí ovlivnění vývoje ekonomiky, reagovat, pokud možno s dostatečným předstihem, aby případně došlo k co nejmenším negativním důsledkům. Za největší události, které ovlivnily vývoj české ekonomiky v uplynulých třiceti letech, můžeme považovat vstup České republiky do Evropské unie v roce 2004. Na vstup do EU však byla česká ekonomika dostatečně připravena a nijak významně tím ovlivněna nebyla. Dalším milníkem pro ekonomiku bylo období okolo roku 2008, kdy na českou ekonomiku dopadal vliv celosvětové ekonomické krize. Ta ovlivnila ekonomiku negativním způsobem. Došlo ke zvyšování míry úrokových sazeb, důsledkem toho ke zvýšení míry inflace, ale i postupným zvyšováním míry nezaměstnanosti. ČNB se snažila reagovat zmiňovaným zvyšováním úrokových sazeb, díky kterým se postupně dařilo ekonomiku dostávat do běžného stavu (v rámci stanovených cílů). Jeden z posledních důvodů, které ovlivnily ekonomiku můžeme

uvést koronavirovou pandemií, která trvala od roku 2020 až do roku 2022. Velký propad to způsobilo u míry inflace, který začala růst k hodnotám přes 3 % a stále se zvyšovala. V roce 2022 dosáhla míra inflace až k hodnotě přes 15 %. Tyto údaje však nebyly způsobeny pouze koronavirovou pandemií, ale i válkou mezi Ukrajinou a Ruskem, která začala ovlivňovat nejen českou ekonomiku počátkem roku 2022.

Další z kapitol je věnována tématu banky a bankovního systému v České republice. Bankovní systém je v ČR vícestupňový s organizací centrální banka a komerční banky (v ČR také realitní banky). Jak již bylo zmíněno, centrální banku v ČR představuje Česká národní banka a komerční banky jsou v širokém zastoupení, dnes již z velké míry zahraničními bankami s místními pobočkami. Tato kapitola také popisuje funkci bank a jejich historii.

Jedna z kapitol charakterizuje funkci peněz, co to vlastně peníze jsou nebo peněžní agregáty, kterou mimo jiné slouží centrální bance k ovlivnění peněz v oběhu.

V této diplomové práci je také zmiňována otázka vstupu ČR do eurozóny a co to vlastně eurozóna je. Dle nastudovaných ekonomických údajů v praktické části je patrné, že přístup ČR do eurozóny je v současné a nejbližší době velmi nepravděpodobný. Mimo jiné i z inflačních důvodů, kde míra inflace v současné chvíli nesplňuje přístupová kritéria.

Praktická část práce se zabývala vývojem ekonomiky českého státu od roku 1993, kdy se ČR připravovala na odloučení od Slovenské republiky až do současnosti. Dle získaných a porovnávaných dat je patrné, že ekonomika státu je více méně v horizontu let stabilní a působí na ní ve větší míře pouze zásadní situace, které dopadají na ekonomiku (celosvětová ekonomická krize, koronavirus). Až na tyto situace se ČNB snaží prostřednictvím svých monetárních nástrojů ekonomiku stále udržovat v cílových mezích, aby docházelo k co nejmenším ekonomickým výkyvům a dopadům.

Z porovnání vývoje kurzu koruny a eura je dle výše uvedeného grafu č. 6 patrné, že koruna a euro mají v čase spíše kolísavou tendenci. Dle aktuální ekonomické situace doma i ve světě česká koruna posiluje či oslabuje. Stále se ale drží v uplynulých 15 letech v rozmezí od 25 CZK/EUR do hranice 28 CZK/EUR.

Jedním z makroekonomických ukazatelů, který je využívám v monetární politice je i míra nezaměstnanosti. Tyto údaje zpracovává Český statistický úřad společně s Úřadem práce ČR. Stejně jako na řadu dalších oblastí, tak i na nezaměstnanost dopadá vývoj ekonomiky státu. I přes výrazně zvyšující míru nezaměstnanosti v některých obdobích (např.

okolo roku 1999-2000, 2004, 2010-2014) má míra nezaměstnanosti v ČR stále klesající, případně stabilní tendence. Posledním obdobím, kdy docházelo ke zvyšující tendenci míry nezaměstnanosti byl rok 2021 z důvodu přetrvávající koronavirové krize, která začala větší měrou dopadat na více sektorů ekonomiky.

Součástí této práce bylo i zpracování a vyhodnocení dotazníkového šetření na téma „Monetární politika a občan ČR“. Tento dotazník měl za cíl zjistit informovanost lidí o problematice monetární politiky, přijetí eura v ČR, ale i stále aktuálním tématu vysokých úrokových sazeb stanovovaných ČNB. Z vyhodnocení šetření vyplývá, že méně, než polovina dotazovaných ví, co pojem monetární politika znamená. Nejvíce shody panuje v ne/přijetí společné evropské měny eura a dopadech, které přijetí eura přinese. Přes 70 % respondentů nesouhlasí s jejím přijetím a téměř 90 % z celkového počtu dotazovaných se shodlo, že přijetí eura způsobí zdražení. Dotazník se věnoval mimo jiné i úrokovým sazbám, které hýbou českou ekonomikou a zejména českými médii. Většina samozřejmě nesouhlasí, ale také vnímají potřebnost těchto zásahů, bez kterých by česká ekonomika nebyla schopná dlouhodobé udržitelnosti. Tyto kroky ze strany ČNB jsou tedy nepřijemné, ale potřebné.

Hlavním cílem práce bylo zjistit, jak a zda vůbec ovlivňuje monetární politika ekonomiku českého státu. Dle nastudovaných dat a porovnání teoretických informací se skutečnými údaji je jasné, že monetární politika České národní banky má velmi významný vliv na ekonomiku a chod státu. Nástroje, která ČNB využívá a kroky, které podniká ovlivňují nejen banky a bankovní sektor, ale i každého jednotlivce státu.

Dalším cílem bylo zjistit informovanost českých občanů o problematice monetární politiky, eura a úrokových sazeb. Dle výše uvedených skutečností je patrné, že informovanost občanů, která je méně než 50 % je spíše nízká. Názory na euro a jeho přijetí jsou z velké většiny shodné, a to, že občané jsou spíše pro jeho nepřijetí a negativa vidí v dalším zdražování. Naopak jako pozitiva vnímají zjednodušení v rámci cestování a cestovních nákladů a zahraničního obchodu.

Celkové splnění stanovených cílů hodnotím jako úspěšné.

7 Seznam použitých zdrojů

7.1 Odborná literatura

BRČÁK, Josef a Bohuslav SEKERKA. *Makroekonomie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-245-5.

ČERNOHORSKÝ, Jan. *Finance: od teorie k realitě*. Praha: Grada Publishing, 2020. ISBN 978-80-271-2215-8.

HLADÍK, René. *Ekonomie: základní kurs (pro bakalářský stupeň vysokých škol)*. 4. vyd. [Ústí nad Labem]: Reneco, 2013. ISBN 978-80-86563-42-8.

HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2001. ISBN 80-7179-387-6

JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0251-8.

KLIKOVÁ, Christiana a Igor KOTLÁN. *Hospodářská politika*. 3. vyd. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates. 2012. ISBN 978-80-86572-76-5.

LIPOVSKÁ, Hana. *Moderní ekonomie: Jednoduše o všem, co byste měli vědět*. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0120-7.

REVENDA, Zbyněk. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2015. ISBN: 978-80-7261-279-6.

SLANÝ, Antonín a Milan ŽÁK. *Hospodářská politika*. 1.vyd. Praha: C.H. Beck, 1999. ISBN 80-7179-237-3.

Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, § 2, odst. 1

7.2 Internetové zdroje

Česká národní banka, *Historie inflačních cílů ČNB*. [online]. [cit. 1. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/inflacni-cil/historie-inflacnich-cilu-cnb/>

Česká národní banka. *Nástroje měnové politiky*. [online]. [cit. 7. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/mp-nastroje/>

Česká národní banka. *O ČNB*. [online]. [cit. 8. 2. 2023]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/.

Česká národní banka. *Strategie přistoupení České republiky k eurozóně*. [online]. [14.2.2023]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/zpravy-o-inflaci/tematicke-prilohy-a-boxy/Strategie-pristoupeni-Ceske-republiky-k-eurozone>

Česká národní banka. *Transmise měnové politiky v české ekonomice*. [online]. [citace 10.8.2022]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/zpravy-o-menove-politice/boxy-a-clanky/Transmise-menove-politiky-v-ceske-ekonomice/>.

Česká národní banka. *Vybrané devizové kurzy*. [online]. [citace 10.2.2023]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/financni-trhy/devizovy-trh/kurzy-devizoveho-trhu/kurzy-devizoveho-trhu/vybrane_form.html

Česká národní banka. *Výroční zprávy České národní banky*. [online]. [únor 2023]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/hospodareni/vyrocni-zpravy-ceske-narodni-banky/index.html

Český statistický úřad, *Databáze národních účtů*. [online]. [cit. 2. 2. 2023]. Dostupné z: <https://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.indexnu>

Český statistický úřad. *Hlavní makroekonomické ukazatele*. [online]. [cit. 6. 2. 2023]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hmu_cr

Český statistický úřad. *Inflace - druhy, definice, tabulky*. [online]. [cit. 2. 2. 2023]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/mira_inflace

Český statistický úřad. *Základní charakteristiky ekonomického postavení obyvatelstva ve věku 15 a více let*. [online]. [cit. 8. 2. 2023]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZAM01-B&skupId=426&katalog=30853&pvo=ZAM01-B&str=v467&u=v413__VUZEMI__97__19

Evropská rada, Rada Evropské unie. *Podmínky pro vstup do eurozóny – konvergenční kritéria*. [online]. [cit. 31. 1. 2023]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/joining-the-euro-area/convergence-criteria/>

8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

8.1 Seznam obrázků

Obrázek 1 - Magický čtyřúhelník.....	17
Obrázek 2 - Zásah ČNB na devizovém trhu.....	31
Obrázek 3 - Vzorec HDP výdajová metoda	32
Obrázek 4 - Vzorec čistý domácí důchod.....	33
Obrázek 5 - Vzorec HDP příjmovou metodou	33
Obrázek 6 - Výpočet indexu spotřebitelských cen	34
Obrázek 7 - Vzorec míra inflace.....	35
Obrázek 8 - Vzorec výpočet míry nezaměstnanosti	38
Obrázek 9 - Obsah jednotlivých peněžních agregátů	45

8.2 Seznam tabulek

Tabulka 1 - Indikátory a cílované makroekonomické veličiny	23
Tabulka 2 - Úrokové sazby operace na volném trhu (aktuální sazby od 23. 6. 2022).....	29
Tabulka 3 - Vývoj inflačních cílů.....	61

8.3 Seznam grafů

Graf 1- Vývoj HDP v letech 1993 až 2021 udávaný ve stálých cenách (v mil. Kč) ..	59
Graf 2 - Vývoj HDP v letech 1993-2021 ve stálých cenách r. 2015 (v %)	60
Graf 3 - Vývoj inflace od roku 2000 do současnosti.....	62
Graf 4 - Míra nezaměstnanosti v letech 1993-2022	63
Graf 5 - Vývoj úrokových sazeb ČNB	64
Graf 6 - Vývoj kurzu CZK/EUR	65
Graf 7- Otázka číslo 2. Jaký je Váš věk?.....	67
Graf 8- Otázka číslo 3. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?.....	67
Graf 9 Otázka číslo 10 Víte, co je to monetární politika?	70

Graf 10 Otázka číslo 11 Víte, jaké jsou hlavní úkoly České národní banky? Pokud ano, které znáte? 70

8.4 Seznam použitých zkratk

apod.	a podobně
atd.	a tak dále
CPI	index spotřebitelských cen
CZK	česká koruna
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
EUR	společná evropská měna euro
HDP	hrubý domácí produkt

Přílohy

Příloha 1 - Vzor dotazníku "Monetární politika a občan ČR"

Monetární politika a občan ČR

Dotazníkové šetření, které má vést ke zjištění informovanosti občanů ČR o činnosti České národní banky, měnové politice ČR nebo zavedení společně evropské měny euro v ČR.

Předem děkuji všem respondentům na vyplnění dotazníku, který slouží jako podklad v diplomové práci na téma "Monetární politika a její vliv na vývoj ekonomiky".

***Povinné pole**

1. Jaké je Vaše pohlaví? *

Označte jen jednu elipsu.

žena

muž

2. Jaký je Váš věk? *

Označte jen jednu elipsu.

18-25

26-35

36-45

46-55

56-65

66 a více

3. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání? *

Označte jen jednu elipsu.

základní vzdělání

středoškolské bez maturity (výuční list aj.)

středoškolské s maturitou

vyšší odborné vzdělání

vysokoškolské vzdělání

4. Váš pracovní obor? *

Označte jen jednu elipsu.

- nezaměstnaný/á
- student/ka
- mateřská či rodičovská dovolená
- důchod
- školství
- zdravotnictví
- administrativa
- služby
- gastronomie
- ekonomika a management
- IT
- státní a veřejná správa
- Jiné:

5. Jste PRO přijetí společné evropské měny EURO v České republice? *

Označte jen jednu elipsu.

- ano
- ne
- nevím

6. Myslíte si, že přijetí eura ovlivní ekonomiku ČR? *

Označte jen jednu elipsu.

- ano
- ne
- nevím

7. Pokud si myslíte, že přijetí euro ovlivní ekonomiku ČR, jak?

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- zdražení
- zlevnění
- dosáhne se nestability měny
- dosáhne se stability měny
- Jiné: _____

8. Jaká jsou podle Vás pozitiva v případě přijetí eura? *

Označte jen jednu elipsu.

- žádná
- Jiné: _____

9. Jaká jsou podle Vás negativa v případě přijetí eura? *

Označte jen jednu elipsu.

- žádná
- Jiné: _____

10. Víte co je to monetární politika? *

Označte jen jednu elipsu.

- ano, vím
- slyšela jsem pojem, ale nevím co znamená
- ne

11. Víte jaké jsou hlavní úkoly České národní banky? Pokud ano, které znáte? *

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- ne
- udržovat cenovou stabilitu státu
- péče o státní měnu (měnovou politiku)
- dohlíží na činnost ostatních bank v ČR
- má na starosti množství peněz v oběhu (emisní funkce)
- hlavní a nejvyšší subjekt v měnové politice státu

12. Jaký máte názor na zvyšování úrokových sazeb ze strany České národní banky?

Obsah není vytvořen ani schválen Googlem.

Google Formuláře

Příloha 2 - Otázka číslo 4. Váš pracovní obor?

